



UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

KRISTINA BEGOVIĆ
ULOGA PORODIČNOG VASPITANJA U POJAVI
ASOCIJALNOG PONAŠANJA KOD DJECE STARIJEG
ŠKOLSKOG UZRASTA
MAGISTARSKI RAD

NIKŠIĆ, 2025.



UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET – NIKŠIĆ

ULOGA PORODIČNOG VASPITANJA U POJAVI
ASOCIJALNOG PONAŠANJA KOD DJECE STARIJEG
ŠKOLSKOG UZRASTA
MAGISTARSKI RAD

Mentor: dr Jelena Perunović-Samardžić

Student: Kristina Begović

Studijski program: Pedagogija

Broj indeksa: 9/22

Nikšić, 2025.

PODACI I INFORMACIJE O MAGISTRANTKINJI

Ime i prezime: Kristina Begović

Datum i mjesto rođenja: 10.05.2000., Nikšić

Naziv završenog osnovnog studijskog programa i godina završetka studija: Studijski program za pedagogiju, 2022.

INFORMACIJE O MAGISTARSKOM RADU

Naziv master studija: Studijski program za pedagogiju

Naslov rada: "Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta"

Fakultet: Filozofski fakultet, Nikšić.

UDK, OCJENA I ODBRANA MAGISTARSKOG RADA

Datum prijave magistarskog rada:

Datum sjednice Vijeća na kojoj je prihvaćena tema: 29.10.2024. godine

Mentor: dr Jelena Perunović-Samardžić

Komentor: Doc. dr Milica Jelić

Komisija za ocjenu rada: Doc. dr Jovana Marojević, doc. dr Milica Jelić i dr Jelena Perunović-Samardžić

Datum odbrane:

APSTRAKT

Porodična dinamika i vaspitanje doprinose razvoju negativnih obrazaca ponašanja kod djeteta. Porodica, kao osnovna društvena jedinica, igra najvažniju i najodgovorniju ulogu u socijalizaciji djeteta i formiranju njegovih vrijednosti, stavova i moralnih načela.

Djeca koja odrastaju u disfunkcionalnim porodicama, gdje su prisutni faktori kao što su emocionalna zapostavljenost, slaba komunikacija, nesuglasice, konflikti, fizičko ili psihičko zlostavljanje, često razvijaju asocijalne obrasce ponašanja. Najčešće su to ista ponašanja koje primjete kod roditelja, ali mogu uključivati i agresivnost, sklonost ka kriminalnim aktivnostima, nedostatak empatije i poteškoće u uspostavljanju zdravih međuljudskih odnosa. S druge strane, nedostatak topline i podrške u porodici, kao i prezastičenost ili pretjerano stroga disciplina takođe mogu dovesti do problema u ponašanju. Djeca koja ne dobijaju dovoljno pažnje i ljubavi često traže načine da privuku pažnju, što može rezultirati devijantnim ponašanjem.

Ukratko, porodično vaspitanje ima presudan uticaj na formiranje djetetovog ponašanja. Negativni uticaji u ranom djetinjstvu mogu ostaviti dugotrajne posledice i dovesti do pojave asocijalnog ponašanja, što naglašava važnost zdrave porodične dinamike u prevenciji ovih problema.

Ključne riječi: porodica, dijete, asocijalna ponašanja, roditelji

ABSTRACT

Family dynamics and upbringing contribute to the development of negative behavior patterns in a child. The family, as the basic social unit, plays the most important and most responsible role in the socialization of the child and the formation of their values, attitudes and moral principles.

Children who grow up in dysfunctional families, where factors such as emotional neglect, poor communication, disagreements, conflicts, physical or psychological abuse are present, often develop asocial behavior patterns. These are the usually same behaviors observed in parents, but may also include aggression, a tendency toward criminal activities, a lack of empathy, and difficulties in establishing healthy interpersonal relationships. On the other hand, a lack of warmth and support in the family, as well as overprotection or excessively strict discipline, can also lead to behavioral problems. Children who do not receive enough attention and love often seek ways to attract attention, which can result in deviant behavior.

Shortly, family upbringing has a decisive influence on the formation of a child's behavior. Negative influences in early childhood can leave long-lasting consequences and lead to the emergence of asocial behavior, which highlights the importance of healthy family dynamics in the prevention of these problems.

Key words: family, child, asocial behavior, parents

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. TEORIJSKI DIO RADA.....	3
1.1. Značaj porodičnog vaspitanja, funkcija porodice i njena uloga u društvu.....	3
1.2. Stilovi roditeljstva i njihov uticaj na razvoj djece.....	6
1.2.1. Autoritativni roditelji	8
1.2.2. Autoritarni roditelji	9
1.2.3. Permisivni roditelji.....	10
1.2.4. Indiferentni roditelji	11
1.3. Ponašanja roditelja kao faktor rizika za razvoj asocijalnog ponašanja kod djece.....	12
1.3.1. Disfunkcionalne porodice	13
1.3.2. Afektivna hladnoća u porodici	14
1.3.3. Izostanak komunikacije i konflikti u porodici	15
1.3.4. Zanemarivanje i zapostavljanje djeteta	16
1.4. Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece	18
1.5. Pregled dosadašnjih istraživanja	20
2. METODOLOŠKI DIO RADA.....	22
2.1. Predmet istraživanja.....	22
2.2. Cilj i zadaci istraživanja.....	23
2.3. Hipoteze istraživanja.....	23
2.4. Značaj i karakter istraživanja	24
2.5. Paradigme u istraživanju	24
2.6. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja	25
2.7. Populacija i uzorak istraživanja	25
3. PRIKAZ REZULTATA ISTRAŽIVANJA	27
4. DISKUSIJA O DOBIJENIM REZULTATIMA	57
ZAKLJUČAK	59
LITERATURA.....	61
PRILOZI.....	65
Prilog br. 1 – Anketni upitnik	65
Prilog br. 2 – Odobrenje Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija	68
Prilog br. 3 – Odobrenje Zavoda za školstvo.....	69
Prilog br. 4 – Odobrenje Odbora za monitoring master studija	70

UVOD

Upoznati smo sa glavnom definicijom u pedagogiji, a to jeste da je cilj vaspitanja razviti svestranu ličnost kod pojedinca. U tom velikom i dugoročnom procesu učestvuju mnogi činioci kao što su: porodica, društvena sredina, škola, vršnjaci, kultura, pa i na samom kraju aktivnost pojedinca. U tom slučaju nije moguće odbaciti nijedan činilac, jer je sastavni dio svakodnevnice svakog pojedinca, tj djeteta.

Porodica je prvi susret djeteta sa spoljašnjim svijetom i naravno da sve ono što se dešava u porodici utiče na njegov razvoj ličnosti, odnosno naravno da će roditelji svojim načinom vaspitanja igrati glavnu ulogu u vaspitanju djeteta. Društvenu sredinu ne možemo da zaobiđemo u procesu vaspitanja. Sredina u kojoj se dijete razvija takođe ima bitne predispozicije njegovog kasnijeg ponašanja i shvatanja svijeta. Moramo istaći da se pod društvenim okolnostima ličnost individue mnogo mijenja i razvija. Polaskom u školu dijete se susreće sa osamostaljivanjem i uspostavljanjem novih socijalnih odnosa. Uticaj škole, njena organizacija i odnos prema učeniku nezaobilazan je faktor u razvoju ličnosti, zato škola i teži da svoje uslove prilagođava učeniku, njegovom uzrastu, potrebama, psihofizičkom razvoju i njegovim afinitetima. Obzirom da je čovjek društveno biće, on komunicira, održava kontakt i veze sa drugim ljudima, a vršnjaci vrše veliki uticaj na formiranje stavova, mišljenja, a i karakteristika ličnosti kod djeteta, jer dijete želi i nastoji da bude prihvaćeno i da bude dio određene grupe. Uticaj kulture na razvoj ličnosti možemo da pojasnimo usvajanjem ponašanja, običaja i vrijednosti koje su karakteristične za sredinu u kojoj se dijete formira i odrasta.

Uzimajući u obzir sve navedene faktore, složićemo se da je porodica najznačajnija i najodgovornija figura za razvoj, formiranje i usmjeravanje djeteta. Dijete u porodici nalazi ljubav, mir, podršku, toplinu i sigurnost (Minić i Kompirović, 2014).

U odnosu roditelj-dijete gradi se ljubav, pažnja i povjerenje (Pejić, 2007). U prvim godinama života dijete je potpuno zavisno od roditelja i zahtjeva zadovoljenje svih njegovih potreba. Stoga, da bi se dijete razvilo u zdravo formiranu ličnost od izuzetnog je značaja da odrasta i da se razvija u adekvatnim i njemu prilagođenim porodičnim uslovima. Skladan i harmoničan odnos bi roditelji trebalo da imaju i međusobno, jer i dijete takav odnos posmatra i usvaja u svom ponašanju i na kraju krajeva na taj način posmatra svijet.

Porodica i vaspitanje u porodici je ključna u formiranju ličnosti i ponašanja djeteta. Kroz svakodnevne interakcije djeca uče obrasce ponašanja, razvijaju svoje vrijednosti i formiraju socijalne vještine. Međutim, kada roditelji pokazuju asocijalna ponašanja, to može imati ozbiljne posljedice po djecu što utiče na njihov emocionalni, socijalni i psihološki razvoj.

Roditelji svjesno ili čak nesvjesno savjetima, pohvalama i kaznama formiraju u djetetu određene karakterne osobine ili crte ličnosti. Svojim stavovima i ponašanjima takođe doprinose razvoju mnogih pozitivnih ili negativnih osobina kod djeteta. Recimo, nedovoljna briga o djetetu, zanemarivanje njegovih potreba, slaba komunikacija, neposvećenost, disfunkcionalnost porodice daje za rezultat ista takva ponašanja kod djece, a to može da dovede i do asocijalnih, antisocijalnih i delikventnih ponašanja. A dalja pojava takvih ponašanja u velikim slučajevima zahtjeva stručnu pomoć.

U radu ćemo se fokusirati na uticaj porodice i porodičnog vaspitanja na ponašanje djeteta, a posebnu pažnju ćemo obratiti na to kako porodica utiče na pojavu asocijalnog ponašanja djece starijeg školskog uzrasta, kako i glasi naziv ovog master rada. Rad se sastoji od teorijskog dijela u kojem ćemo da definišemo pojmove kojima ćemo da se bavimo, metodološkog dijela u kojem ćemo konkretizovati smjer našeg istraživanja, odakle dolazimo i do poslednjeg dijela našeg rada, a to je istraživački dio u kojem ćemo izvući valjane zaključke i koji će da čini sveopštu cjelinu našeg rada.

1. TEORIJSKI DIO RADA

1.1. Značaj porodičnog vaspitanja, funkcija porodice i njena uloga u društvu

Porodica, kao prvi dodir djeteta sa svijetom, predstavlja primarnu i osnovnu funkciju svakog čovjeka. Porodica je zajednica koja potpuno i cjelovito brine o svojim članovima. (Minić i Kompirović, 2014). Porodica je jedna od najstarijih, ali i najbitnijih društvenih grupa koja ima svoju posebnu vrijednost. Značajan je činilac u životu svakog pojedinca.

Dijete u porodici stiče svoja prva socijalna iskustva. U porodici ono isprobava i otkriva svoju ulogu, prilagođava svoje ponašanje, traži pomoć i zaštitu, doživljava svoje prve socijalne sukobe, dijaloge i razgovore i samoinicijativno pruža pomoć drugima u zajednici (Trnavac i Dorđević, 2005).

Odnos roditelj-dijete je poseban odnos u kojem se gradi ljubav, pažnja i povjerenje. Poznat nam je uspješan i pozitivan uticaj roditelja na ponašanje djece, međutim potrebno je govoriti i o onom suprotnom uticaju roditelja na djecu. Porodični odnosi, vaspitanje u porodici i roditeljstvo roditeljstvo su oduvijek bili aktuelna tema i potrebno je govoriti o njima kao o važnim segmentima svakog pojedinca (Pejić, 2007).

„Porodica kao živi sistem predstavlja organizovanu, trajnu, samoobnavljajuću cjelinu s mijenjajućim obrascima ljudskog ponašanja. Ona je sistem sačinjen od komponenti supsistema (individualni, partnerski, roditeljski i supsistem koji formiraju djeca), a istovremeno je kao cjelina dio ekološkog suprasistema“ (Goldner-Vukov, 1988: 36). Članovi porodice predstavljaju organizovanu cjelinu sa određenim obrascima ponašanja. Dakle, svaki se član pojavljuje kao akter u zajedničkom djelovanju i reagovanju na djelovanje drugih članova, što nam takođe govori o međusobnom uticaju članova porodice jednih na druge. I na osnovu toga se formiraju određene karakterne crte djeteta, modeli ponašanja, temperament i sl.

Roditeljstvo ima veliki uticaj na razvoj i promjenu i odraslih osoba koji učestvuju u vaspitanju djeteta. Prisustvo djeteta u porodici mijenja ponašanje i aktivnosti roditelja, stimuliše osjećanja, koja mogu biti i pozitivna i negativna. Uloga roditelja izaziva promjene mišljenja, osjećanja i ponašanja roditelja, mijenja njihov lični pogled na sebe, odnosno vjerovanja i stavove koje osoba ima o sebi i vlastitom funkcionisanju i sliku koju predstavljaju svijetu. Subjektivni doživljaj roditeljstva ima jak uticaj na sveopšti identitet

pojedince/individue. Uloga roditelja ima izuzetnu ulogu prilikom određivanja smjera, okoline i uslova razvoja djeteta, pa s tim i utiče na ishode takvog razvoja (Bornstein i sar, 1998).

Prema tome, prvo moramo navesti funkcije koje porodica posjeduje koje je i čine posebnom društvenom zajednicom.

Vukoje (2012) ističe da su osnovne funkcije savremene porodice:

- Reproduktivna funkcija koja se odnosi na rast nataliteta, kojeg je nažalost sve manje, tj. sve je više porodica sa jednim djetetom opravdavajući to činjenicom da se tom djetetu pruže što bolji uslovi za život.
- Ekonomska funkcija podrazumijeva da članovi zarađuju i postižu veću ekonomsku samostalnost, međutim rastom prihoda rastu i rashodi jedne porodice, pa je potrebno posvetiti pažnju ekonomskoj situaciji.
- Funkcija zadovoljavanja polnog nagona i emotivna funkcija ukazuje na to da se brak rađa iz ljubavi, a njenim prestankom porodica kao zajednica nestaje.
- Funkcija pružanja zaštite se ogleda kroz zaštitu, čuvanje, podizanje djece i zadovoljavanje njihovih osnovnih potreba. Nakon porodice, tu funkciju podržava i država.
- Funkcija zabave i razonode se odnosi na razne aktivnosti kojima je predviđeno druženje i upoznavanje članova porodice.
- Vaspitno-obrazovna funkcija podrazumijeva dobru porodičnu klimu u kojoj dijete može i želi da se razvija. U suprotnim oblicima ponašanja kao što su zanemarivanje roditelja i slično tome, dijete će početi da ispoljava neki oblik poremećaja ponašanja.

Sve ove funkcije omogućavaju da se porodica održi u društvu i utiče na njen dalji razvoj. Svaka funkcija je posebno važna za održavanje porodice na okupu i doprinosi održavanju pozitivne porodične klime koja vlada u porodici.

“Očigledno je da je današnji odgoj postao vrlo zahtjevan i, osim što traži od roditelja odricanje, vrijeme, strpljenje i razumijevanje djeteta, traži i određena znanja i vještine. Kompetentan roditelj poznaje razvojne potrebe djeteta, pruža kvalitetan odgoj, zna odabrati, za svoje dijete, odgovarajuće izvanobiteljske utjecaje, shvaća važnost i sposoban je za razvijanje partnerstva s onim koji izvan obitelji skrbe o njegovu djetetu, odgajaju ga i obrazuju” - (Maleš i Kušović, 2011, str. 15). Ovim citatom je objašnjeno koliko je uloga roditelja u jednoj porodici zahtjevana i kako zapravo roditeljstvo nosi jednu veliku odgovornost, a isto tako i

požrtvovanost. Roditelji treba da posjeduju osnovna znanja o razvojnim potrebama djeteta i moraju biti svjesni svoje uloge u porodici, kako da doprinesu svojoj porodici i koje su njihove glavne i osnovne funkcije u istoj.

Porodica je posrednik između djeteta i društva. U njoj se odvijaju emocionalni i socijalni odnosi, unutar porodice otpočinje razvoj humane i svestrane ličnosti djeteta, formiraju se osnovna moralna načela: dobro i zlo. Porodica je ta gdje se postavlja dobar temelj za kasniji moralni razvoj. U porodici se formira i prva emocionalna klima, koja je prirodan odnos u toj cjelini i koja učvršćuje vezu između djeteta, roditelja i drugih članova porodice.

Porodično okruženje i atmosfera su među najvažnijim faktorima koji utiču na ponašanje pojedinca, njegov razvoj ličnosti, a posebno su značajni za djecu i adolescente. Socijalizacija, kao jedna od glavnih funkcija porodice, omogućava pojedincu da se integriše u društvo. Unutar porodice djeca usvajaju norme ponašanja, moralna načela i radne navike, čime se formiraju u zrele i cjelovite ličnosti. Odrasli članovi porodice služe kao modeli za djecu koja kroz posmatranje i učenje preuzimaju vrijednosti i navike. Na taj način djeca usvajaju i pozitivne i negativne stavove, kao i određene obrasce ponašanja.

U porodici često postoji preklapanje stilova vaspitanja. U procesu vaspitanja u porodici roditelji za prihvatljive postupke koje odobravaju koriste pohvale, dok neprihvatljiva ponašanja ne tolerišu, ne odobravaju, zabranjuju i slično. Primjereno i prihvatljivo vaspitno djelovanje zavisi od konkretnog djeteta i njegovih osobina, ali i od odrasle osobe i njenog stanja, raspoloženja itd. Važno je da se u isticanju prihvatljivih osobina i ponašanja djeteta primjeni doslednost, odgovornost i upornost u zahtjevima, tj. da se ponavljaju. Da bi u porodičnom okruženju dijete osjećalo i doživljavalo sigurnost od strane roditelja potrebno je njegovanje međusobnog uvažavanja i postavljanje vaspitnih granica u skladu sa razvojnim potrebama djeteta i njegovim mogućnostima, koje roditelji moraju da prepoznaju (Rajčević, 2020).

Ljubetić (2007) ističe da je prikladan model roditelja roditelj koji posjeduje sledeće karakteristike: toplinu, vedrinu, veselost, tolerantnost, pruža podršku djetetu, razmišlja pozitivno, jednostavan je i funkcionalan u komunikaciji sa svojim djetetom. U tom smislu, kvalitetno i efikasno roditeljstvo je samo ono koje zaista omogućava djetetu da se razvije u odraslog i samosvjesnog čovjeka i koji ga ne koči u njegovom razvoju svestrane ličnosti (Maleš i Kušović, 2011).

Shodno s tim, dolazimo i do nekvalitetnog roditeljstva koji se najpre vezuje sa poteškoćama razvoja djeteta i njegovim funkcionisanjem, prema tome bitno je otkriti, razumjeti

i razjasniti uzroke pojave takvih ponašanja roditelja, tj. neprimjerenog roditeljstva (Pintar, 2018).

Pored svih karakteristika pozitivnog roditeljstva, moramo se i osvrnuti i na drugu stranu, tj. prisustva neprimjerenog roditeljstva, jako upitnog uzroka koje ima za rezultat svakodnevno nezadovoljstvo djece. U ovom dijelu se dotičemo teme našeg rada. Naime, moguć je suprotan efekat roditeljstva, a to je roditeljstvo sa negativnim karakteristikama koje se javljaju u disfunkcionalnim porodicama, u porodicama u kojima postoji manjak komunikacije među članovima, u porodicama gdje postoji nedovoljna posvećenost djetetu i njegovim potrebama, zanemarivanje djeteta i njegovih potreba, neposvećivanje dovoljno ljubavi i pažnje i sl. Ono što želimo istaći je da ovakva ponašanja djeca itekako identifikuju i da ovakva ponašanja utiču i na njihov kvalitet života, na njihov doživljaj sebe, na njihovo emocionalno, duhovno i mentalno stanje koje kasnije ima preduslov za razvoj istih, identičnih, ali i asocijalnih, antisocijalnih i delikventnih ponašanja.

1.2. Stilovi roditeljstva i njihov uticaj na razvoj djece

Vaspitni stil roditelja predstavlja dosledan obrazac ponašanja kojim roditelji ostvaruju svoje vaspitne ciljeve, pri tom nastojeći da ne naruše emocionalni odnos koji imaju sa djetetom. Vaspitni stil zasniva se na osnovnim osjećanjima ljubavi, prihvatanja ili, sa druge strane, odbacivanja i uslovljene ljubavi (Piorkowska-Petrović, 1990). Smatra se da je emocionalni aspekt, koji uključuje osjećanja kao što su ljubav, mržnja, nježnost i hladnoća, ključni element vaspitnog stila. Urođeni osjećaj roditelja prema djetetu će kasnije definisati njegov odnos prema djetetu.

Stilovi roditeljstva su kombinacija roditeljskih ponašanja koja se manifestuju u mnogobrojnim situacijama koja stvaraju vaspitnu klimu. Prema tome poznata su četiri stila roditeljstva, a to su: autoritarni, autoritativni, permissivni (popustljivi) i indiferentni (hladan) tip (Berk, 2015).

Glavna razlika između roditeljskih vaspitnih stilova je u količini roditeljske topline koja se pruža djeci i roditeljskog nadzora. Maccoby i Martin (prema Čudina – Obradović, M., i Obradović, J., 2006) opisuju sledeće roditeljske stilove:

- Autoritaran stil roditeljstva je praćen visokim očekivanjima roditelja uz strog nadzor i kažnjavanje u slučaju kršenja strogo postavljenih pravila i granica. Djeca su u ovakvom okruženju povučena, bojažljiva i razdražljiva.

- Autoritativan stil roditeljstva je stil koji djetetu pruža onoliko topline i kontrole koliko je njemu to potrebno. Roditelji određuju granice i imaju kontrolu, ali pružaju djetetu i osjećaj topline i sigurnosti, dakle odnos je baziran na uzajamnom poštovanju i prihvatanju. Podstiče se dječja znatiželja, mašta i samostalnost, pa su takva djeca spontana i slobodno izražavaju svoje emocije i mišljenja.

- Permisivan stil roditeljstva je previše popustljiv stil u kojem roditelji traže jako malo od svoje djece. Roditelji pružaju djeci veliku količinu ljubavi, pažnje i podrške, ali i veliku slobodu. Ovdje nedostaje roditeljska kontrola i nadzor što djetetu uliva nesigurnost zbog prevelike slobode kojoj ono samo nije doraslo, pa može doći i do pojave agresije kod djeteta.

- Zanemarujući stil roditeljstva ne posjeduje nadzor, toplinu i sigurnost od strane roditelja zbog nedostatka vremena ili odbacivanja djece od strane roditelja. Djeca koja odrastaju u porodici bez kontrole i topline, razvijaju u adolescente koji pokazuju oblike neprihvatljivog ponašanja, pokazuju neprijateljstvo i uglavnom ne postižu velike školske uspjehe.

Vaspitni stilovi roditelja se formiraju rano. Djeca usvajaju model roditeljskog ponašanja, a njihove reakcije roditelji primaju kao potkrepljenje za svoje postupke, koje može biti i pozitivno i negativno, što znači da je roditeljski stil svakako dvosmjerni proces (Pelemiš, 2017).

Todorović (2005, prema Pavićević, 2019: 14) naglašava da „iako se promjenom djetetovih razvojnih potreba vaspitni ciljevi kao i disciplinski zahtjevi mijenjaju, emocionalni odnos koji prožima vaspitanje u osnovi zadržava svoju postojanost”. Što znači da bi najprihvatljivije bilo da se uspostavi disciplina unutar jedne porodice, ali isto tako da postoji velika briga, toplina, pažnja, posvećenost i ljubav za sve članove porodice. Osjećajući ljubav i toplinu roditelja kod djeteta se razvija njegov emocionalni, duhovni i fizički razvoj.

Prema Baumrindovoj, roditeljski vaspitni stil je moguće opisati kroz dvije dimenzije: roditeljska toplina i roditeljska kontrola. Razlikuje se spoljašnji ili nadzor ponašanja i unutrašnji ili psihološki nadzor. Nadzor ponašanja odnosi se na postavljanje pravila ponašanja i dopuštenih granica, pa se kontroliše i kažnjava kršenje postavljenih pravila i granica.

Pravilima se najčešće izbjegava nepoželjno ponašanje djeteta i adolescenata (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Psihološki nadzor predstavlja vrstu kontrole koja ima za cilj da prati djetetove unutrašnje doživljaje, emocije i misli. Prema Barberu (Barber, 1996) psihološki nadzor, pritisak i ograničavanje povezani su sa lošim razvojnim rezultatima, kao što su depresija i delinkvencija, dok je nadzor ponašanja povezan sa agresivnim i antisocijalnim ponašanjem. Međusobno usklađivanje topline i podrške sa nadzorom, i to njegovim oblikom koji dijete neće doživjeti kao nametljiv, najveća je vještina dobrog roditeljstva.

1.2.1. Autoritativni roditelji

Odlike autoritativnih (demokratskih) roditelja ogledaju se u visokim zahtjevima roditelja skladno uzrastu, ali isto tako prisustvo granica i kontrole, ali uz to pružanje velike topline i pažnje. U dominaciji ovog vaspitnog stila kod djeteta se javlja radoznalost, podstiče se kreativnost i samostalnost što su velike prednosti ovog vaspitnog stila (Todorović, 2005). Dakle, roditelji postavljaju određena pravila i granice, s tim što ih ističu djetetu što u velikom smislu označava i međusobnu saradnju djeteta i roditelja.

Autoritativni roditelji postupno daju adekvatnu samostalnost djetetu tako što mu dozvoljavaju da samo donosi odluke u područjima u kojima roditelj smatra da je spremno donositi odluke. Autoritativni roditelji smatraju da je jako važna komunikacija sa djetetom i komunikacija djeteta s njima samima, a razvijaju je tako što podstiču dijete da slobodno izražava svoje misli, osjećanja i želje. Ako se desi da dijete i roditelj u nečemu nisu saglasni, autoritativan roditelj donosi odluku zajedno sa djetetom. Ova saradnja djeteta i roditelja doprinosi njihovom međusobnom poštovanju i razumijevanju i djetetovu poslušnost kad je ona tražena (Berk, 2015).

Autoritativni roditelj teži ka tome da usmjeri dječije aktivnosti na racionalan način prema problemu ili situaciji. Tokom tog procesa on i navodi dijete na verbalnu komunikaciju i međusobno razumijevanje. Roditelj ima veliku kontrolu u njihovom međusobnom odnosu, ali ne ograničava dijete. On podstiče sebe kao odraslu osobu, ali i priznaje djetetovu individualnost, afinitete i vještine (Baumrind, 1966).

Prema Dajani Baumrind (Baumrind & Thompson, 2002), strategije autoritativnih roditelja obuhvataju:

1) konstrukcije dječijih kompetencija, uključujući dječije socijalne kompetencije kroz zajedničke aktivnosti;

2) oslanjanje na ubjeđivanje umjesto na prinudu;

3) praćenje djece i podrške kada je to neophodno;

4) usklađenost sa „principom dovoljnog minimuma“, kada je potrebno upotrijebiti pritisak, kako bi se zadobilo poštovanje djece;

5) primjena etičkog principa reciprociteta (uzajamnosti) i

6) uključenost i angažovano učešće u životu djeteta.

Uspostavljanje privrženosti između roditelja i djece, disciplina, red, kontrola ponašanja i nadzor razvoja, odgovarajuća komunikacija, insistiranje i rad na prihvatanju moralnih i etičkih načela u ličnost djeteta, mnogo slobodnog vremena koje dijete provodi na kvalitetan način u krugu porodice, kontrolisano i dozirano izlaganje uticajima medija, vršnjaka i šire socijalne sredine, zajedno i udruženo predstavljaju centralne tačke u adekvatnom razvoju djece, smatraju Šo i Vud (2012).

Stojaković (2016) navodi da autoritativni roditelji ne koriste svoj autoritet radi dominacije nad djetetom, već zajedno sa postavljenim pravilima i granicama koje predočava djetetu, pruža mu ljubav i podršku.

1.2.2. Autoritarni roditelji

Autoritarni roditelji pokazuju vrlo malo emocija i topline, a veoma kontrolišu svoju djecu. Oni su strogi, disciplinovani, koriste metodu kažnjavanja i insistiraju na tome da se prate njihova uputstva. Autoritarni roditelji koriste fraze kao što su: “radićeš to zato što sam ja tako rekao” ili “zato što sam ja roditelj, a ne ti”. Ovakvi roditelji ne vode često razgovor sa svojom djecom u smislu diskutovanja i razgovora, već se o porodičnim pravilima i standardima uopšte ne raspravlja. Istraživanja su pokazala da se rezultat ovakvih ponašanja manifestuje u problematičnom ponašanju adolescenata i u buntovništvu (Kopko, 2007).

Autoritarni roditelj daje na vrijednosti poslušnosti kao vrlinu, i koristi kazne i nasilne mjere da suzbije određena ponašanja djeteta koja su po njemu neprihvatljiva. Ovakav roditelj smatra da dijete treba da zna gdje mu je mjesto u porodici što ubija djetetovu autonomiju i

zadaje mu određene kućne dužnosti da bi pokazao poštovanje prema radu. On ne podstiče verbalnu komunikaciju i ima stav da dijete treba da prihvati riječ roditelja kao jedinu ispravnu kojom treba da se vodi, što je pedagoški neprihvatljivo (Baumrind, 1966).

Postupci ovakvih roditelja koji temelje roditeljstvo na poslušnošću djeteta, nisu povoljni za dijete, tj. izazivaju velike neprijatnosti. Međusobna komunikacija je vrlo mala i u ovakvim porodicama uglavnom roditelj vodi monolog u kom kritikuje ponašanje djeteta npr. lijenost i raspuštenost, a konkretni argumenti izostaju. Ovakvi roditelji postavljaju postojana pravila ponašanja, ali sa djecom nikad ne razgovaraju zašto su pravila takva kakva jesu, niti su upućeni koliko bi to doprinijelo samom razvoju djeteta. Ovakvi roditelji svoja ponašanja opravdavaju brigom o djetetu, međutim nisu svjesni da sa kritikovanjem i hladnim ponašanjem ne mogu da dospiju do dječijeg srca (Zrlić, 2005). Roditelj obeshrabruje inicijativu i volju djeteta. Autoritarni roditelji imaju rigorozna pravila i praktično ih nameću djeci. Cijene i prihvataju samo poslušnost i lojalnost kod djece. Nažalost, takva djeca su povučena, nesigurna, ne posjeduju inicijativu i imaju nisko samopoštovanje.

1.2.3. Permisivni roditelji

Permisivni (popustljivi) roditelji su veoma topli, ali i nezahtjevni. Popustljivi su i pasivni u svom roditeljstvu i vjeruju da je način iskazivanja svoje ljubavi popuštanje i ispunjavanje želja svom djetetu. Popustljivi roditelji ne vole da kažu “ne” ili da u bilo kom smislu razočaraju svoju djecu ili ih uskrate za nešto. Rezultat toga može biti djetetovo donošenje odluka bez roditeljskog znanja (Kopko, 2007).

Permisivni roditelj ne kažnjava nego zapravo prihvata djetetove impulse, želje i aktivnosti (Baumrind, 1966). On razgovara sa djetetom o odlukama i daje mu objašnjenja o pravilima porodice. Međutim, prevelika sloboda kod male djece stvara osjećaj nesigurnosti, nesposobnosti i snalaženja što podstiče impulsivno i agresivno ponašanje kod djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Permisivni roditelji dopuštaju djeci da biraju svoje aktivnosti, i da koliko god je to moguće izbjegavaju praktikovanje kontrole i ne ohrabruju djecu da poštuju određene društvene standarde ponašanja (Matejević i Todorović, 2012).

U odnosu na autoritativne roditelje koji daju postupnu autonomiju djetetu, permisivni roditelji dopuštaju djetetu da donosi odluke u razvojnem periodu u kom još uvijek nisu ni zreli. Ovakva djeca često postanu razmažena i neodgovorna, jer imaju potpunu slobodu u donošenju

odluka, kao npr. idu na spavanje kad žele, mogu uzeti obrok kada žele i mogu gledati televiziju i ostalu tehnologiju koliko oni žele. Ne uče pravila lijepog ponašanja i kućnog reda i ne znaju za obavljanje kućnih poslova. Dosta roditelja vjeruje u ovakav tip roditeljstva, međutim ne uočavaju negativne strane. Ovakva djeca su često neposlušna, impulsivnog ponašanja, buntovna, imaju antisocijalno ponašanje i slabiji uspjeh u školi. Previše su zahtjevni i zavisni o roditeljima u poređenju sa djecom čiji roditelji posjeduju više kontrole (Berk, 2015).

Pred djecom su postavljeni manji zahtjevi za odgovornost u domaćinstvu i pravilno ponašanje, ali se u suštini djetetu permisivni roditelji predstavljaju kao pomoćno sredstvo koje je uvijek dostupno, a ne kao aktivno sredstvo odgovorno za oblikovanje, vaspitanje i promjenu njegovog trenutnog ili budućeg ponašanja. U permisivnom roditeljskom stilu roditelji puštaju da dječije preferencije imaju prioritet nad njihovim idealima i rijetko prisiljavaju dijete da se prilagodi njihovim standardima. Izgleda da je kontrola porodice u rukama djeteta, a ne roditelja.

1.2.4. Indiferentni roditelji

Indiferentni (hladni) roditelji nisu topli i ne postavljaju nikakve zahtjeve svojoj djeci. Oni su najmanje u interakciji sa svojom djecom, čak i do te mjere da budu i zanemareni. Oni su ravnodušni i hladni prema potrebama svog djeteta. Oni koriste fraze kao što su: “nije me briga gdje ideš” ili “zašto bi me bilo briga šta radiš”. Ovakvi roditelji su rijetko zainteresovani za donošenje odluka sa svojom djecom i uglavnom ne žele da im djeca smetaju. Kao rezultat ovog ponašanja javljaju se slični obrasci ponašanja kod djece i adolescenata, a takođe pokazuju impulsivno ponašanje i imaju problem sa samokontrolom (Kopko, 2007).

Roditelji dijete odbacuju ili nemaju vremena i volje da se brinu o njemu. Na ovakvo ponašanje roditelja dijete često uzvraća neprijateljskim ponašanjem i otporom, što otežava savladavanje socijalnih kompetencija kod djeteta. Djeca većinu vremena nisu pod nadzorom roditelja i roditelji najčešće ne znaju gdje su im djeca, s kim, u kakvom društvu i slično tome. Ovakav porodični odnos daje za rezultat adolescenta koji pokazuje različite oblike neprihvatljivog ponašanja (Martin & Colbertg, 1997, prema: Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Kod ovog vaspitnog stila nisu postavljene granice i javlja se emocionalna zanemarenost. U ovakvom roditeljstvu roditelji često ignorišu dijete i to daje za rezultat dijete koje je povučeno i koje ima niska postignuća.

Teorija roditeljskog stila ističe da je idealan roditeljski stil onaj koji je usmjeren na umjereni nivo kontrole djeteta, blisku i ljubaznu komunikaciju i emocionalno topli i podržavajući odnos roditelja prema svom djetetu (Petani, 2011). Opisu ovog stila možemo da pridružimo autoritativni stil roditeljstva koji ima slične, a donekle i identične karakteristike.

Najbolje vaspitne rezultate ostvaruju roditelji koji svom djetetu pružaju mogućnost da bude nezavisno i da bude sposobno da samo donosi odluke, ali koji tokom tog procesa ipak imaju nadzor na koji način on provodi slobodno vrijeme. Roditeljski stil i način vaspitanja koje roditelj praktikuje proističu konkretno iz njegovih sistema vrijednosti. Vrijednosti savremenog roditelja uglavnom odgovaraju i autoritativnom roditeljskom stilu, jer roditelji uglavnom prepoznaju vrijednost pozitivnog vaspitanja, ali i važnost njihove lične uloge u tom dugotrajnom procesu. Porodica oblikuje dijete od njegovih samih početaka, što znači da je bitna roditeljska svjesnost i savjesnost o svojoj ulozi i ulaganje u izgradnji vrijednosti kod djeteta.

1.3. Ponašanja roditelja kao faktor rizika za razvoj asocijalnog ponašanja kod djece

Odnos roditelj – dijete je dugoročan i zahtjevan proces koji podrazumijeva mijenjanje i roditelja i djeteta. Dakle, to je kontinuiran proces koji obuhvata skup intelektualnih, emocionalnih i materijalnih implementacija koji omogućavaju mladima da postanu roditelji (Pavlović, 2013). Ovaj proces omogućava rast i razvoj i roditelja i djeteta. Snalaženje u ulozi roditelja će roditelju da omogući da spozna sebe kroz novu dimenziju roditeljstva i samom spoznajom prirodno i instinktivno će znati kako i na koji način uspostaviti emocionalno jaku vezu sa djetetom.

Poželjno roditeljstvo podrazumijeva безусловnu ljubav i privrženost djetetu od najranijeg djetinjstva unutar porodične zajednice, koja u velikoj količini utiče i na funkcionalnost djeteta u odrastanju i adolescenciji, a još je važnija za djecu koja su tek rođena, kada su briga o njemu i njegovim potrebama, građenje povjerenja prema spoljašnjem svijetu i svestran razvoj od velikog značaja (Janković, 2008).

Asocijalno ponašanje se opisuje kao socijalno nezavisno ponašanje na koje ne utiču ni norme, ni pravila, ni standardi, pa prema tome nije ni u skladu sa njima. Ovo ponašanje nije

usmjereno prema socijalno poželjnim ciljevima (Bouillet i Uzelac, 2007). Asocijalno ponašanje se definiše kao sklonost pojedinca da izbjegava ili odbacuje društvene interakcije i norme. Kod roditelja ovo ponašanje može biti rezultat raznih faktora kao što su stres, socijalna izolacija, mentalna nestabilnost i sl.

“Pored porodice imamo i neke druge uzroke neprihvatljivih ponašanja kod djece i mladih, kako u sferi fizičkog, tako i psihičkog i socijalnog. Treba imati na umu da je porodica, kao izvoriste neprihvatljivog ponašanja, zahvaćena brojnim makro i mikro procesima. Naročito krupne društvene promjene ostavljaju ozbiljne tragove na stanje porodice. Neriješeno stambeno pitanje, nezaposlenost, neredovni i nedovoljni prihodi i slično, predstavljaju socijalne i ekonomske poteškoće porodice. Dodamo li tome poneki oblik tzv. socio-patološkog ponašanja nekog od članova porodice, prije svega alkoholizam, tada se upotpunjuje mozaik uzroka neprihvatljivog ponašanja mladih “ (Macanović, 2020: 28, prema: Kovačević, 2013). U nastavku ćemo pojasniti određena ponašanja koja su uzrok pojave ovakvih ponašanja kod roditelja.

1.3.1. Disfunkcionalne porodice

Funkcionalne porodice su porodice u kojima otac i majka uveliko utiču na porodični život i porodičnu harmoniju. Takva porodica ima jasne i strogo definisane granice, a privatnost svih članova te porodice se poštuje. Međusobni odnosi u toj porodici podrazumijevaju slobodno i neometano iskazivanje emocija i osjećanja. Visoka je mogućnost da će djeca porodice sa ovakvim karakteristikama biti spremnija za stupanje i formiranje svojih budućih porodica (Ljubetić, 2007).

“Funkcionalna obitelj je ona obitelj koja stvara uvjete za razvoj zdravih i zrelih članova u granicama njihovih intelektualnih i kreativnih potencijala. Ako je obitelj zdrava, izvršava svoj zadatak, možemo reći da je funkcionalna i služi svojoj svrsi, tj. pomaže djetetu da stasa u zrelu osobu” (Marangunić i sur., 2008, str. 29). Funkcionalna porodica ima za zadatak da vaspitava i da se brine o djetetu sve u njegovu korist i u korist njegovog kvalitetnog i primjerenog razvoja.

Osnovne karakteristike funkcionalnih porodica su: otvorena komunikacija i otvorenost za rješavanje situacija i problema, spremnost za nošenje sa stresnim situacijama, emotivno topli odnosi u porodici, međusobno povjerenje, samopouzdanje i oslanjanje na druge, otvorena

komunikacija sa okolinom, pa tako i više lične, porodične i društvene spremnosti (Ljubetić, 2006).

Porodica će biti zdrava i stimulisana okolina za dijete ako tokom njegovog razvoja postoji roditelj ili bar jedna osoba koja brine o njemu, a to može biti majka, otac, ili neki drugi odrasli staratelj, koja stvara snažnu i postojanu vezu sa djetetom i posvećen mu je tokom njegovog odrastanja, naglašavaju Čudina-Obradović i Obradović (2006).

Obzirom da je porodica primarna društvena grupa u kojoj se razvijaju osnovne crte ličnosti i obrasci ponašanja, porodica sa primjerenim bračnim funkcionisanjem će stvoriti i izgraditi dijete koje je društveno prihvatljivo. Sa druge strane imamo i disfunkcionalne porodice koje imaju oštećen međusobni i bračni odnos, gdje se dešava zlostavljanje jednog od bračnih supružnika ili samog djeteta što u velikoj mjeri može doprinijeti tome da se jave negativna, tj. poremećena ponašanja djeteta (Macanović, 2020).

Bradshaw (1999) naglašava kako je u disfunkcionalnoj porodici cijela porodica uznemirena, a ne samo pojedinac/individua. U ovim situacijama dijete preuzima ulogu koja će na neki način održati porodicu na okupu. Disfunkcionalne porodice imaju takav uticaj na djecu da se od njih očekuje rješavanje porodičnih konflikata, zauzimanje strane jednog roditelja i sl. Ovakva i slična ponašanja roditelja na djecu ostavljaju trajne posledice kao što su osjećaj nesigurnosti, nedostatak samopouzdanja i samopoštovanja, imaju uticaj na socijalni, tj. društveni život djeteta i dovodi u pitanje školski uspjeh djeteta.

Skladno s tim, porodica da bi bila funkcionalna, skladna i harmonična, potrebno je da prvenstveno roditelji, tj. muž i žena imaju funkcionalan brak. Ukoliko u bilo kom smislu npr. ličnom, bračnom, ekonomskom ili roditeljskom smislu funkcionalnost manjka ili je nestabilna, to je dovoljno podložno tlo za remećenje funkcionalnosti porodice. Dakle, na taj način se remeti emocionalna klima u porodici što se dalje emituje na dijete što ugrožava i njegovo funkcionisanje u porodici. Posljedica disfunkcionalnosti u porodici jeste emocionalna nestabilnost, hladnoća i udaljavanje djeteta.

1.3.2. Afektivna hladnoća u porodici

Teorija afektivnog vezivanja bavi se istraživanjem porijekla i prirode ljudske emocionalne povezanosti. Ova teorija je razvijena kroz saradnju engleskog psihoanalitičara

Džona Bolbija i američke razvojne psihološkinje Meri Ejnsfort. Bolbi je uveo pojam afektivne vezanosti kako bi označio specifičan, asimetričan odnos koji se formira između majke i djeteta tokom ranog djetinjstva i ostaje prisutan tokom cijelog života. U početku, afektivna vezanost je definisana kao karakteristika odnosa između majke i djeteta. Kasnije, razvoj teorije je doveo do prevođenja ovog koncepta u relacione i individualne osobine Meri Ejnsfort i njeni saradnici su doprinijeli da se afektivna vezanost ne posmatra kao osobina ličnosti, već i kao relacija. Tako shvaćena afektivna vezanost je karakteristika ne samo djece, već i odraslih, povezana sa nizom drugih osobina ličnosti (Stefanović-Stanojević, 2006).

Afektivno vezivanje predstavlja sistem afektivne komunikacije u kojoj dijete kao aktivni učesnik traži kontakt, šalje signale i reaguje na ponašanje odrasle osobe koja obezbjeđuje njegov život i razvoj. Takođe, predstavlja sistem ponašanja, specifičan za njegov uzrast i razvoj, a njegov cilj je održavanje blizine ili komunikacije sa osobom sa kojom je dijete afektivno vezano (Krstić, 2007).

Jedna od ključnih ideja teorije afktivnog vezivanja jeste da se prvi uspostavljeni obrazac afektivne vezanosti sa majkom prenosi na kasnije socijalne odnose i da oblikuje sve kasnije međuljudske odnose od djetinjstva i adolescencije pa do zrele dobi. Jednom formirani modeli vezanosti predstavljaju trajni pečat osobe i funkcionišu kroz čitav životni vijek reflektujući ih na sve relacije sa drugim ljudima u odrasloj dobi.

Teorija afektivnog vezivanja naglašava formiranje unutrašnjih radnih modela na osnovu ponavljanih obrazaca u interakciji sa osobama iz okruženja. Ova iskustva stavljaju u fokus osjetljivost drugih osoba značajnih za život djeteta, kao i percepciju samog djeteta o ličnoj kompetentnosti da se o njemu brinu i da mu se pruži ljubav, pažnja i podrška. Takva iskustva su temelj za formiranje dvije mentalne reprezentacije, tj. procjena njihove kompetentnosti, na osnovu koje se formira pozitivan ili negativan unutrašnji model drugih i model sebe (Mihić i sar., 2007).

1.3.3. Izostanak komunikacije i konflikti u porodici

Komunikacija je ključna za izgradnju bliskosti i povezanosti unutar svake društvene zajednice, pa i porodice. Njen nedostatak dovodi do usamljenosti, osamljenosti i emocionalne distance članova u porodici.

Komunikacija unutar porodice je proces zajedničkog djelovanja i ako je ona otvorena i iskrena, dijete će slobodno izražavati svoja osjećanja i emocije pa će i u zdravom i otvorenom

odnosu razviti međusobno povjerenje. Ako komunikacija nije iskrena, jednosmjerna je, oštra sa nereguliranim emocijama i izražavanjem, dijete neće imati povjerenje u sebe, distanciraće se i tada se međusobno povjerenje gubi. Komunikacija utiče na socijalnu komunikaciju i saradnju, na proces u kojem se nalazimo i reagujemo na ljude oko nas (Giddens i Birdsall, 2007).

Povjerenje je preduslov odnosa i dvosmjerne komunikacije, pa tako i podstiče djetetovu sigurnost, samopoštovanje i autonomiju. Da bi se postigla uspješna komunikacija u odnosima roditelja i djece oni trebaju aktivno slušati, koristiti "ja" poruke, civilizovano rješavati konflikte i pružati djetetu podršku. Kvalitetan odnos gradimo kad mislimo ono što govorimo, kad učinimo obećano pa djeci dajemo do znanja da se mogu osloniti na našu riječ, što predstavlja put prema unapređivanju zajedničkih porodičnih odnosa (Runkel, 2008).

U porodicama u kojima su roditelji popustljivi odrastanje djece može biti izazovno ako su komunikacija, porodična pravila, granice i vrijednosti nedefinisani, neodređeni i promjenjivi, tako da se nerijetko događa da se u centru pažnje nalaze djetetove želje i interesi, što može rezultirati formiranjem egocentrične osobe koja nije sposobna poštovati druge osobe i njihova osjećanja (Miliša, 2011).

Konstruktivno rješavanje konflikata u porodici predstavlja važan aspekt socijalnih vještina i roditelja i djeteta. Djeca uče stilove rješavanja konflikata od svojih roditelja i drugih modela učenja od ranog djetinjstva. Kvalitetan odnos podrazumijeva rješavanje konflikata na način koji je prihvatljiv za sve strane, a konstruktivni stilovi rješavanja su ključni za optimalno funkcionisanje u društvu. Konstruktivno rješavanje zahtjeva aktivan pristup problem, uzimajući u obzir ne samo svoje, već i potrebe drugih. Nedostatak ovih vještina može dovesti do problema u ponašanju pojedinca i problema u funkcionisanju porodice, a učenje ovih vještina je ključno za izbjegavanje destruktivnih obrazaca u odnosima (Bulić, 2018).

1.3.4. Zanemarivanje i zapostavljanje djeteta

Kada se govori o zanemarivanju djeteta, najčešće se misli na hronično propuštanje roditelja da zadovolje fizičke, medicinske, vaspitne, obrazovne i emocionalne potrebe djeteta, prema tome i da osiguraju nadzor i sigurnu okolinu za sigurnost, što bitno utiče na djetetov normalni fizički, psihički i socijalni razvoj (Buljan-Flander i Kocijan-Hercigonja, 2003).

Razlog zašto roditelji zanemaruju svoje dijete u vaspitanju mogu biti različiti. Više su povezani sa njihovim načinom života, a manje s pogrešnim roditeljskim stavovima. Danas

roditelji imaju sve manje vremena za svoju djecu jer su previše zaposleni. Ako roditelj nema vremena za dijete u nekom kraćem periodu, nije strašno jer ono neće biti zanemareno u razvoju. Međutim, roditelji koji duži vremenski period ne provode vrijeme sa djetetom, kao posljedica se javlja zanemarenost djeteta. Roditelji koji nisu u mogućnosti duže se družiti sa djecom, moraju vrlo kvalitetno provesti tih par sati sa svojim djetetom. Vrlo je važno vrijeme provedeno sa djetetom, a još važnije na koji način ga roditelji provode sa djecom. Tokom jako malo vremena treba se posvetiti i djetetu. U takvim situacijama roditelji zapravo vaspitavaju dijete, treba ga voljeti, hvaliti, ali i ukazivati mu na greške. Jako je važno ne zaboraviti na igru u vremenu koje roditelji provode sa djecom (Milojević i sar., 2007).

Sposobnost roditelja da osigura i optimalnu njegu za dijete u velikoj mjeri zavisi o njegovoj emocionalnoj zrelosti, dostupnosti i o njegovim vještinama rješavanja problema, znanju o psiho-fizičkom razvoju djeteta, mentalnom kapacitetu i vještinama roditeljstva (Gaudin i sar., 1993). Roditelj mora prvenstveno biti svjestan sebe, svog razvoja, svojih sposobnosti i mogućnosti kojima pruža djetetu optimalan razvoj. Ako je roditelj imao teško djetinjstvo, mora biti svjestan toga i znajući to se truditi da bude dobar roditelj svome djetetu. Teška djetinjstva često i predstavljaju prepreku osobi u ostvarivanju uloge roditelja, jer on najčešće samo zna za ona ponašanja koja je posmatrao u svom domu tokom svog djetinjstva kroz odnos njegovih roditelja.

Kada govorimo o oblicima zanemarivanja, mislimo na fizičko, emocionalno, zdravstveno i obrazovno zanemarivanje. Različiti su uzroci fizičkog zanemarivanja, a najčešći su: kažnjavanje djeteta, zanemarivanje djeteta jer nije poželjno, zapostavljanje dječjih potreba radi svojih ličnih potreba i sveopšti negativan odnos prema djetetu i njegovim potrebama (Bilić i sar., 2012). Emocionalno zanemarivanje uključuje neispunjavanje dječjih potreba za nježnošću, ne iskazivanjem emocija prema djetetu, ne pružanje emocionalne podrške, uključuje i teške oblike zlostavljanja ili druge oblike nasilja u porodici ili u prisustvu djeteta, uzimanje alkohola i drugih opijata pred djetetom i ohrabrivanje djeteta da konzumira ta sredstva, dopuštanje devijantnih i delikventnih oblika ponašanja djeteta, a da je roditelj svjestan ozbiljnosti situacije, kašnjenje ili odlaganje pružanja pomoći djetetu s obzirom na njegove probleme u ponašanju. Emocionalno zanemarivanje uključuje i pretjerana i neostvariva očekivanja od djeteta koji nisu u skladu s njegovim uzrastom ili čak pretjerana zaštita djeteta kao druga krajnost (Sesar, prema: Sesar, 2008). Obrazovno zanemarivanje se najčešće odnosi na nedostatak mogućnosti obrazovanja zbog neadekvatnog roditeljskog pristupa. U tom slučaju dijete nije u mogućnosti ostvariti obrazovne potrebe (Bilić i Zloković, 2004). Roditelji koji zdravstveno zanemaruju svoju djecu najčešće izbjegavaju redovne posjete ljekaru, sistemske

preglede, konzumaciju obaveznih lijekova, uskraćuju dijete za potrebne preglede, tretmane ili terapije. Zdravstveno zanemarivanje može početi i u trudnoći ukoliko se majka ne pridržava savijeta doktora i ne prolazi kroz svoju trudnoću na adekvatan način (Grbeša Zovko i Sesar, 2021). Ovakvi oblici zanemarivanja jako loše utiču na dijete i na njegovo psihičko, fizičko, emocionalno i duhovno stanje.

1.4. Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece

Ako uzmemo u obzir da je kvalitetan odnos djeteta sa roditeljima sveobuhvatna osnova kada je riječ o psihološkoj stabilnosti djeteta i njegovog uspjeha u domenu socijalizacije, neophodno je istraživati odnos roditeljskih i djetetovih prilagođenosti u različitim područjima funkcionisanja, kao što su segmenti koje smo naveli: funkcionalnost/disfunkcionalnost u porodici, komunikacija, afektivno vezivanje i zapostavljanje i zanemarivanje djeteta i njegovih potreba.

Za srećno djetinjstvo, normalan psihofizički razvoj i izgradnju samostalne ličnosti djeteta presudnu ulogu ima porodična atmosfera, porodično vaspitanje i način na koji se članovi porodice odnose prema djetetu, ali i međusobno. Posebno je važan odnos između majke i oca prema djetetu, odnosno staratelja. Djetetu je neophodno obezbijediti ravnopravnost unutar porodice kako bi moglo izraziti svoje mišljenje i zadovoljiti emocionalne, fiziološke, intelektualne i druge potrebe koje su ključne za njegovu budućnost. A to je moguće postići kroz zdrave međuljudske odnose u porodici sa toplom atmosferom i izraženom empatijom. Djetetu je uvijek potrebno pružati ljubav, poštovanje i omogućiti mu da bude ravnopravan član porodice.

Djeca roditelja sa asocijalnim ponašanjem u mnogo slučajeva razvijaju nisko samopouzdanje i osjećaj nesigurnosti, a imaju i problema u domenu socijalizacije. Anderson i Hammen (1993) su nam pokazali da djeca roditelja sa antisocijalnim i asocijalnim tendencijama imaju znatno veću stopu anksioznosti i depresije, što kasnije ima dugoročne posledice na njihov psihički razvoj. Longitudinalne studije, poput one koje je sproveo Moffitt (1993), pokazuju da djeca roditelja sa antisocijalnim ponašanjem imaju teškoće u uspostavljanju i održavanju prijateljstava, što dovodi do socijalne izolacije i ostalih životnih problema. Bandura (1977) je u svojoj teoriji socijalnog učenja naglasio važnost modeliranja, tj. da djeca uče posmatrajući svoje roditelje i imitirajući njihove obrasce ponašanja. Dakle,

kada roditelji pokazuju sklonost ka asocijalnim ponašanjima to negativno utiče na djecu i njihov život, čak i do toga da oni ta ista ponašanja roditelja usvajaju i prepoznaju kao svoja.

Problemska ponašanja učenika u osnovnim i srednjim školama sve više zaokupljaju pažnju ne samo nastavnika, pedagoga i psihologa u školi, nego i šire javnosti. U školi i drugim vaspitnoobrazovnim i kulturnim institucijama problemski oblici ponašanja učenika definisani su najčešće kao problemska ponašanja („problem djeca”), vaspitna zanemarenost ili vaspitna zapuštenost, a sankcionišu se prema pravilnicima o izricanju disciplinskih mjera, dok su – u društvu – teži oblici regulisani krivičnim zakonom, a blaži oblici zakonom o prekršajima. Za takve oblike ponašanja upotrebljavaju se različiti pojmovi, koji se razlikuju kako po širini zahvata različitih manifestacija (asocijalno, antisocijalno), tako i prema vrsti problemskog ponašanja (kriminalno, delinkventno, nasilničko...). Njihovo zajedničko obilježje je to što se manifestuju kao oblici ponašanja koji su u suprotnosti sa socijalnim normama i po pravilu znače blaže ili teže sukobljavanje s moralnim normama i društvenim propisima (Krnetić i Šević, 2015).

„Socijalne vještine odnose se na vještine komuniciranja, rješavanje problema, odlučivanja, kreativnog i kritičkog mišljenja te upravljanja sobom, svojim emocijama i ponašanjem. Probleme u vršnjačkim odnosima koje vidimo kod djece su upadanje u riječ, zapovijedanje, svađanje, otimanje stvari, zadirkivanje, nametljivost, nepoštovanje pravila igre, grubost, tučnjava, ali i povučenost, izoliranost, zatvorenost, podložnost i povodljivost. Dijete koje je agresivno i destruktivno, koje nije sposobno održati bliske odnose s drugom djecom te time ne nalazi svoje mjesto u vršnjačkoj skupini ili pak dijete koje je uslijed povučenosti i straha od odbacivanja vršnjaka sklono, u želji za socijalnom pripadnošću, socijalnoj imitaciji nepoželjnih ponašanja, rizično je za razvoj daljnjih emocionalnih, ponašajnih i akademskih teškoća. Djeca se razlikuju u socijalnom ponašanju iz više razloga - imaju određene karakteristike osobnosti i temperament od rođenja, a odnosi u užoj i široj obitelji te (ne)postojanje modela primjerenog socijalnog ponašanja i sustava vrijednosti također imaju znatan utjecaj na njihovo socijalno ponašanje“ (Šitum i Buljan Flander, 2014: 1). Iz priloženog možemo zaključiti da se određena socijalna i asocijalna ponašanja javljaju kao rezultat odnosa u porodici. Posmatrajući i prateći roditelje dijete prepoznaje i usvaja ponašanja roditelja i ostalih članova porodice i u budućnosti će poznavati i primjenjivati samo takva ponašanja. Tu se javljaju prihvatljiva i neprihvatljiva društvena ponašanja. Funkcionalna porodica u kojoj vlada dvosmjerna kvalitetna komunikacija koja je podržavajuća i puna ljubavi i pažnje naravno da će kod djeteta razviti pozitivne oblike ponašanja. U suprotnom, tj. u porodici u kojoj su

prisutni drugi oblici ponašanja kao što su problematični odnosi, nedostatak komunikacije, nedostatak empatije, ljubavi i pažnje, možemo očekivati slična ponašanja kod djeteta, ali i teže oblike. Takođe, asocijalna ponašanja mogu biti i rezultat anksioznosti, depresije ili nekih težih mentalnih oboljenja.

“Kako roditelji ne moraju, a često i nemaju društveno prihvatljive vrijednosti, strukturalno-funkcionalni teoretičari velike nade polažu na školu, koja će učenicima dati “univerzalne” vrijednosti i u značajnoj mjeri harmonizirati partikularne vrijednosti koje učenici dobivaju u obitelji. Kritike koje se upućuju nekim roditeljima za nedovoljno učinkovito ispunjavanje osnovnih funkcija roditeljstva dijelom su opravdane. Međutim, roditeljstvo kao “ulogu” valja promatrati u kontekstu dnevno promjenjivih “društveno vrijednosnih” zbivanja te vanjskih i unutarnjih stresova koji utječu na njihovo funkcioniranje “ (Zloković i Vrcelj, 2010: 199-200). U domenu škole kao vaspitno-obrazovne institucije potrebno je u velikoj mjeri raditi na očuvanju ljudskih vrijednosti. Ako porodica u toj obavezi izostaje, škola ne smije. Škola to ostvaruje u razgovoru sa učenicima, nastavnicima, organizujući radionice i aktivnosti, navođenjem pozitivnih primjera i slično. Obrazovne institucije, a pored njih i socijalne službe igraju ključnu ulogu u prepoznavanju i intervenciji u slučajevima gdje su djeca izložena asocijalnim ponašanjima roditelja.

Roditelji imaju značajan i ključan uticaj na formiranje socijalnih vještina kod djece, a podrška, komunikacija i model ponašanja roditelja su ključni faktori za unapređivanje i razvoj socijalno poželjnih vještina i ponašanja.

1.5. Pregled dosadašnjih istraživanja

Porodična struktura, pogotovo kada se npr. radi o razvodu roditelja ili porodicama sa samohranim roditeljima, može imati dugoročne posledice na emocionalni i socijalni razvoj djece. Razvod često unosi nestabilnost u svakodnevni život djeteta, što može dovesti do povlačenja iz društvenih aktivnosti i otežane komunikacije i povezivanja sa vršnjacima. Prema Milosavljeviću (2005), djeca iz razvedenih porodica često doživljavaju osećaj nesigurnosti i emocionalnog stresa, što daje za rezultat njihovim povlačenjem i manjkom interesovanja za socijalne interakcije. Ovaj nedostatak stabilnosti i sigurnosti u porodičnom okruženju može značajno da utiče na sposobnost djeteta da se prilagodi i uklopi u socijalne grupe. Dodatno tome, u samohranim porodicama, gdje roditelj često balansira između uloge i hranitelja i

staratelja, djeca mogu osjećati emocionalni teret, što ih čini ranjivijim na razvoj asocijalnog ponašanja zbog nedostatka vremena i pažnje (Mihić, 2006).

Pored toga, naravno i da roditeljski stilovi igraju značajnu ulogu u oblikovanju ponašanja i socijalnih vještina djece. Kao što smo i rekli u teorijskom dijelu, autoritativni roditelji koji kombinuju visok nivo emocionalne podrške sa jasnim pravilima i disciplinom, najčešće podstiču socijalno kompetentnu djecu koja su sposobna da se dobro prilagode društvenim normama i zahtjevima. Opšić (2010) naglašava da autoritativan stil roditeljstva pruža djetetu potrebnu strukturu, ali istovremeno omogućava razvoj samostalnosti i sigurnosti u socijalnim interakcijama. Djeca koja odrastaju u takvom okruženju razvijaju visok nivo socijalne kompetencije i rijetko pokazuju asocijalno ponašanje.

S druge strane, autoritarni roditelji, koji postavljaju stroge granice bez emocionalne podrške, mogu izazvati nesigurnost i povlačenje kod djece. Ova djeca često osjećaju da nemaju slobodu izražavanja, što ih vodi ka povlačenju iz socijalnih interakcija, i, kako bismo rekli, „povlačenju u sebe“. Takođe, permisivni roditelji, koji ne postavljaju dovoljno jasne granice, omogućavaju djetetu previše slobode bez discipline, što takođe može biti uzrok asocijalnog ponašanja jer djeca nemaju razvijene socijalne norme o prihvatljivom ponašanju (Opšić, 2010). Nedostatak ovakvih pravila i granica može rezultirati neadekvatnim reakcijama na socijalne situacije, što dodatno povećava rizik od ispoljavanja asocijalnog ponašanja.

Emocionalna podrška koju dijete dobija od roditelja značajno utiče na njegovu sposobnost da razvije emocionalnu inteligenciju i da se prilagodi socijalnim normama. Kada roditelji pružaju toplinu, pažnju i razumijevanje, djeca razvijaju bolju emocionalnu stabilnost, što im omogućava da lakše upravljaju društvenim izazovima i razvijaju pozitivne odnose sa vršnjacima. Prema Milosavljeviću (2005), djeca koja ne dobijaju adekvatnu emocionalnu podršku od roditelja često pokazuju znakove povlačenja iz društva, jer im nedostaje samopouzdanje u socijalnim situacijama. Nedostatak ovakve podrške može stvoriti osjećaj nesigurnosti i anksioznosti, što vodi ka smanjenju socijalnih interakcija i povećanju rizika od asocijalnog ponašanja.

Takođe, emocionalno odsustvo roditelja, bilo zbog fizičkog odsustva (posao, česta putovanja i sl.) ili emocionalne distanciranosti, negativno utiče na razvoj djetetove sposobnosti da se nosi sa socijalnim izazovima. Djeca u ovakvim uslovima često pokazuju niži nivo samopouzdanja i imaju veće poteškoće u sklapanju i održavanju prijateljstava, što dodatno može uticati na razvoj asocijalnih sklonosti i ponašanja (Stevanović, 2007).

Pored toga, i konflikti među roditeljima, naročito kada su učestali i intenzivni, mogu negativno uticati na emocionalnu sigurnost djeteta i dovesti do problema u njegovom socijalnom funkcionisanju. Djeca koja svedoče čestim sukobima među roditeljima često razvijaju osjećaj nesigurnosti i emocionalne nestabilnosti, što se manifestuje povlačenjem iz socijalnih situacija. Konstantni sukobi u porodici stvaraju atmosferu stresa i napetosti, koja utiče na sposobnost djeteta da razvije zdrave socijalne vještine i odnose sa vršnjacima (Janković, 2007).

Djeca koja su konstantno izložena roditeljskim konfliktima mogu početi da internalizuju te konflikte, što može izazvati osjećaj krivice ili odgovornosti za sukobe odraslih. Ova djeca često imaju smanjenu sposobnost da se uspješno nose sa socijalnim izazovima i uspostave funkcionalne socijalne odnose, što može rezultirati povlačenjem i izbjegavanjem socijalnih situacija (Janković, 2007).

Rajčević (2020) opisuje da su različiti pristupi i teorije nastale na temelju proučavanja porodice i njenog uticaja na razvoj djece i funkcionisanje u porodici, kako na ličnom, tako i na društvenom planu. Mnoge teorije i savremena istraživanja idu ka smjeru kako porodicu osnažiti i u njoj podsticati razvoj pozitivnih odnosa i zajedništva. Mnoga istraživanja pokazuju da su snažne porodice ključ razvoja njenih članova i društva u cjelini. Kao institucija porodica se nalazi između pojedinca i društva, ona je posrednik između njihovih odnosa, a koja u skladu sa tim vrši više različitih funkcija.

2. METODOLOŠKI DIO RADA

2.1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja jeste kolika je uloga roditelja, kao glavnih pokretača, na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece.

Psihofizički razvoj i ponašanje djece zavisi ne samo od individualnih faktora, već i od porodičnog okruženja, odnosa među članovima porodice i truda roditelja u vaspitanju. Kvalitetan odnos roditelja i djece pomaže u razvijanju pozitivnih moralnih i pravnih normi kod djece. Pored individualnih faktora poput niskih akademskih postignuća, inteligencije, nedostatka empatije, agresivnosti i drugih problema u ponašanju, značajan uticaj na asocijalno

ponašanje djece imaju i porodični faktori. Konflikti u porodici, slaba disciplina, emocionalna hladnoća i nezainteresovanost roditelja mogu značajno da doprinesu pojavi takvog ponašanja.

Konkretna ponašanja roditelja i djece koja ćemo definisati i kojima ćemo se baviti su: disfunkcionalni odnosi u porodici, afektivna hladnoća u porodici, nedovoljna posvećenost i uključenost roditelja u život djeteta, zanemarivanje djeteta, izostanak komunikacije i konflikti u porodici. Zato je predmet ovog istraživanja uticaj roditelja kao pokreteča asocijalnog ponašanja kod djece. Istražićemo da li zapravo i koliko roditelji svojim ponašanjem utiču na ponašanje i raspoloženje djece.

2.2. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi da li i koliko roditelji zapravo utiču na djecu svojim asocijalnim ponašanjem.

Zadaci koji prate ovako postavljen cilj su sledeći:

1. Utvrditi koliko su prisutna asocijalna ponašanja kod roditelja
2. Utvrditi koliko utiču ponašanja roditelja na djecu
3. Utvrditi koliko djeca usvajaju ponašanja svojih roditelja

2.3. Hipoteze istraživanja

Imajući u vidu prethodno navedene postavke, ciljeve i razloge istraživanja, i na osnovu teorijskog okvira koji smo iznijeli, postavljamo **glavnu hipotezu**:

Pretpostavlja se da porodično vaspitanje ima značajnu ulogu u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta.

Pored glavne hipoteze odgovorićemo i na tri **sporedne hipoteze**, a to su:

1. Pretpostavlja se da djeca u svom ponašanju usvajaju asocijalna ponašanja koja prepoznaju kod svojih roditelja.
2. Pretpostavlja se da nedovoljna uključenost roditelja u porodičnom životu djece ima uticaj na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece.

3. Pretpostavlja se da nedostatak komunikacije između roditelja i djece utiče na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece.

2.4. Značaj i karakter istraživanja

Kada govorimo o **karakteru naučno-istraživačkog rada**, naše istraživanje pripada grupi primijenjenih ili operativnih istraživanja. Istraživanje će se sprovesti na malom uzorku, pa takođe i pripada mikro istraživanju. Istraživanje pripada i transverzalnom istraživanju zbog predviđenog vremena za naučno-istraživački rad. Naše istraživanje je od praktičnog značaja.

Značaj našeg istraživanja se ogleda u tome što se bavi temom koja je itekako aktuelna i prisutna u svakodnevnom životu. Kao što smo rekli u teorijskom dijelu, ponašanja roditelja značajno utiču na djecu i njihovo ponašanje. Djeca će, svjesno ili nesvjesno, preuzeti ponašanja roditelja, pa bila to neka pozitivna ili negativna ponašanja. Isto tako će roditelji, svjesno ili nesvjesno, ispoljavati određena ponašanja ne znajući za njihov uticaj na ponašanje djeteta. Naša ciljna grupa su djeca koja pohađaju deveti razred, što znači da se oni nalaze u veoma osjetljivom uzrastu u kojem je svaka emocija intenzivna, svako ponašanje burno i svaka reakcija roditelja ima izvjesan uticaj na djetetovo ponašanje, razmišljanje i raspoloženje. Prema tome, **značaj istraživanja** je u tome što otvara pitanje i odnos između roditelja i djece i njihovom međusobnom odnosu. Ovo istraživanje će nam pružiti saznanja o ponašanju roditelja i ponašanju djece i njihovom međusobnom odnosu. Na osnovu toga ćemo saznati koliko je prisutno asocijalno ponašanje roditelja i koliki je njihov uticaj na djecu.

2.5. Paradigme u istraživanju

U našem istraživanju koristićemo sledeće metodološke pristupe:

- Racionalno-deduktivni;
- Empirijsko-induktivni;
- Matematičko-statistički.

U teorijskom dijelu je prisutan racionalno-deduktivni pristup, jer se iz raznovrsne literature izdvajaju naučna saznanja o našem predmetu istraživanja.

U metodološkom dijelu istraživanja je prisutan empirijsko-induktivni pristup, koji se odnosi na izbor metoda, tehnika i instrumenata pogodnih za naše istraživanje.

Matematičko-statistički pristup se javlja u statističkoj obradi rezultata i zaključivanja, što je i posljednja faza našeg istraživanja.

2.6. Metode, tehnike i instrumenti istraživanja

Zbog prirode predmeta, cilja, zadataka, kao i postavljenih hipoteza koristićemo **deskriptivnu metodu** koja se najčešće koristi u proučavanju i opisivanju pedagoške stvarnosti u aktuelnim dimenzijama, i kojom ćemo putem istraživanja pokazati opšte stanje o izabranom predmetu proučavanja.

Tehnika koju ćemo koristiti prilikom istraživanja biće **tehnika anketiranja** u kombinaciji sa **tehnikom skaliranja**, a kao **instrument** koristićemo **anketni upitnik** koji se sastoji od unaprijed definisanih tvrdnji i zahtjeva od ispitanika da na petostepenoj skali odabere tvrdnju koja je najpodudarnija sa njegovim mišljenjem (Skala Likertovog tipa).

2.7. Populacija i uzorak istraživanja

Populacija se odnosi na grupu ljudi, objekata ili pojava koje su predmet nekog istraživanja. U ovom slučaju, populacija obuhvata svu djecu starijeg školskog uzrasta koji su potencijalni subjekti istraživanja o njihovom odnosima u porodici.

Uzorak predstavlja podskup populacije koja se koristi za sprovođenje istraživanja. Izbor uzorka treba da bude dovoljno reprezentativan kako bi se na osnovu njega mogli izvesti valjani zaključci o čitavoj populaciji. U ovom istraživanju uzorak je činilo 122 djece.

U istraživanju je učestvovalo ukupno 122 djece iz 3 osnovne škole devetog razreda:

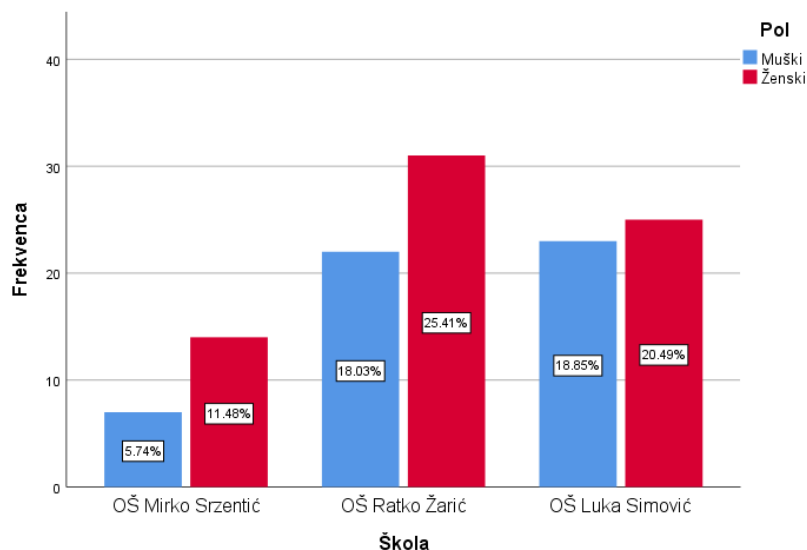
1.OŠ “Ratko Žarić” – 53 učenika (43.4% uzorka)

2.OŠ “Luka Simonović” – 48 učenika (39.3% uzorka)

3.OŠ “Mirko Srzentić” – 21 učenik (17.2% uzorka)

Što se tiče polne strukture, uzorak čine 52 učenika muškog pola (42.6%) i 70 učenica ženskog pola (57.4%).

Anketa sadrži niz pitanja sa tvrdnjama na koje su učenici odgovarali prema stepenu saglasnosti, a odgovori su korišćeni za testiranje glavne hipoteze i tri sporedne hipoteze.



Škola	Frekvencija	Procent
OŠ Mirko Srzentić	21	17.2
OŠ Ratko Žarić	53	43.4
OŠ Luka Simonović	48	39.3
Ukupno	122	100.0

Pol	Frekvencija	Procent
Muški	52	42.6
Ženski	70	57.4
Ukupno	122	100.0

Ove tabele i grafikoni pružaju jasan pregled uzorka, pokazujući iz koje škole dolaze učenici i kako je uzorak podijeljen prema polu.

3. PRIKAZ REZULTATA ISTRAŽIVANJA

H1: Pretpostavlja se da djeca u svom ponašanju usvajaju asocijalna ponašanja koja prepoznaju kod svojih roditelja.

Ova analiza ispituje hipotezu H1 koja pretpostavlja da djeca usvajaju ponašanja njihovih roditelja. Testirali smo ovu hipotezu kroz odgovore učenika na različita pitanja iz ankete koja se odnose na percepciju ponašanja roditelja i njihov uticaj na učenike. Koristili smo hi-kvadrat test za jedan uzorak kako bismo analizirali raspodjelu odgovora i utvrdili statističku značajnost razlika.

Pitanje 1: Ako primjetim nezainteresovanost roditelja za mene i moj život, i ja se tako ponašam prema njima i drugima

Rezultati ovog pitanja pokazuju kako učenici percipiraju nezainteresovanost i preokupiranost roditelja drugim obavezama. Evo analize odgovora:

	Frekvence	Procenti
Uopšte se ne slažem	1	0.82
Ne slažem se	7	5.74
Neodlučan sam	12	9.84
Slažem se	44	36.07
Potpuno se slažem	58	47.54
Ukupno	122	100.0

- **Većina učenika (47.54%)** se slaže sa tvrdnjom da često primjećuju nezainteresovanost kod svojih roditelja i da se i oni tako ponašaju. Ovo sugerise da značajan dio uzorka prepoznaje nezainteresovanost roditelja kao čestu pojavu.
- **36.07% učenika** se takođe slaže sa ovom tvrdnjom, dok je **9.84% neodlučno**.

S druge strane, **5.74% učenika se ne slaže**, a **0.82% uopšte se ne slaže** sa tvrdnjom da često primjećuju nezainteresovanost kod svojih roditelja.

Statistička analiza:

- **Hi-kvadrat vrijednost** za ovo pitanje je **103.164** sa **4 stepena slobode**.
- **Asimptotska značajnost (p-vrijednost)** je **0.000**, što znači da postoji statistički značajno odstupanje između posmatranih i očekivanih frekvencija. Ovaj rezultat ukazuje da je raspodijela odgovora značajno različita od očekivane, što potvrđuje da učenici nisu ravnomjerno raspodijeljeni u percepciji roditeljske nezainteresovanosti.

Zaključak:

Rezultati pokazuju da većina učenika primjećuje česta ponašanja nezainteresovanosti kod svojih roditelja i da se isto tako ponašaju. Iako postoji manji broj učenika koji se ne slažu sa tvrdnjom, ukupno gledano, percepcija da su roditelji često nezainteresovani je široko zastupljena. Statistički značajna odstupanja u odgovorima ukazuju na to da postoji jasno definisana razlika u percepcijama među učenicima.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Potpuno se slažem	2	30	26	58
Slažem se	13	13	18	44
Neodlučan sam	2	7	3	12
Ne slažem se	4	2	1	7
Uopšte se ne slažem	0	1	0	1
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Potpuno se slažem	28	30	58
Slažem se	17	27	44
Neodlučan sam	4	8	12
Ne slažem se	3	4	7
Uopšte se ne slažem	0	1	1
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i njegovog doživljaja roditeljskog ponašanja (p-vrijednost = 0.002). To znači da su odgovori učenika u

različitim školama statistički značajno različiti. Primjećuje se da je u OŠ Ratko Žarić većina učenika odgovorila "Potpuno se slažem" (30 učenika), dok je u ostale dvije škole većina odgovorila "Slažem se". Ovo sugerira da školska sredina može uticati na to kako učenici percipiraju ponašanje svojih roditelja, ili može odražavati različite socio-kulturne faktore u tim školama.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol nije pokazao statistički značajnu povezanost između pola djeteta i njegovog usvajanja ponašanja nezainteresovanosti od strane roditelja (p -vrijednost = 0.697). To znači da nema značajne razlike u odgovorima između muške i ženske djece. I muškarci i žene najčešće odgovaraju da se "Potpuno se slažem" sa tvrdnjom da su njihovi roditelji nezainteresovani i nedovoljno posvećeni njima.

Zaključak

- Škola ima značajan uticaj na to kako djeca percipiraju nezainteresovanost svojih roditelja. Opšti doživljaj roditeljskog ponašanja i zainteresovanosti značajno varira između škola.
- Pol djeteta nije značajno povezan s percepcijom roditeljskog ponašanja, tj. i muška i ženska djeca na sličan način doživljavaju ponašanje svojih roditelja.

Pitanje 2: Ako moji roditelji rijetko pokazuju svoje emocije prema meni, i ja se tako ponašam prema njima i drugima

Ovo pitanje se fokusira na to koliko učenici prepoznaju emocije svojih roditelja koja utiču i na njihovo ponašanje prema njima. Rezultati pokazuju da 45.9% učenika smatra da prepoznaju takva ponašanja, dok se 9.8% u potpunosti slaže sa ovom tvrdnjom. Manji procenat učenika je neodlučan (18.9%), dok 25.4% učenika nije saglasno sa ovom tvrdnjom.

	Frekvence	Procenti
Uopšte se ne slažem	21	17.2
Ne slažem se	10	8.2
Neodlučan sam	23	18.9
Slažem se	56	45.9
Potpuno se slažem	12	9.8
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- **Hi-kvadrat vrijednost** za ovo pitanje iznosi **56.279** sa **4 stepena slobode**.
- **Asimptotska značajnost (p-vrijednost)** je **0.000**, što ukazuje na statistički značajno odstupanje između posmatranih i očekivanih frekvencija. Ovo znači da učenici ne odgovaraju ravnomjerno, već da postoje jasna odstupanja u percepciji njihove sposobnosti da prepoznaju roditeljska ponašanja.

Zaključak:

Rezultati ovog pitanja pokazuju da većina učenika (skoro 56%) prepoznaje emocije svojih roditelja koja su prethodno opisana, što znači da su svjesni kada roditelji pokazuju emocije i da se isto tako ponašaju. Ovaj rezultat potvrđuje hipotezu da djeca usvajaju asocijalna ponašanja svojih roditelja, jer ne samo da ih primjećuju, već i prepoznaju kao dio svojih iskustava.

Statistički značajno odstupanje u odgovorima ($p = 0.000$) potvrđuje da učenici ne odgovaraju ravnomjerno, već da većina ima jasnu percepciju i prepoznaje ova ponašanja kod svojih roditelja.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	12	9	21
Ne slažem se	0	3	7	10
Neodlučan sam	5	10	8	23
Slažem se	16	26	14	56
Potpuno se slažem	0	2	10	12
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	15	6	21
Ne slažem se	5	5	10
Neodlučan sam	13	10	23
Slažem se	14	42	56
Potpuno se slažem	5	7	12
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i njegovog prepoznavanja emocija roditelja (p -vrijednost = 0.001). Najveći broj učenika iz OŠ Ratko Žarić i OŠ Luka Simonović se slaže sa tvrdnjom da prepoznaju i usvajaju emocije svojih roditelja (26 i 14 učenika), dok je u OŠ Mirko Srzentić većina učenika takođe odgovorila "Slažem se" (16 učenika). Ovo sugerise da školska sredina može uticati na sposobnost djece da prepoznaju emocije svojih roditelja, ali je potrebno dodatno istražiti faktore koji mogu biti specifični za pojedine škole.

2. Analiza u odnosu na pol

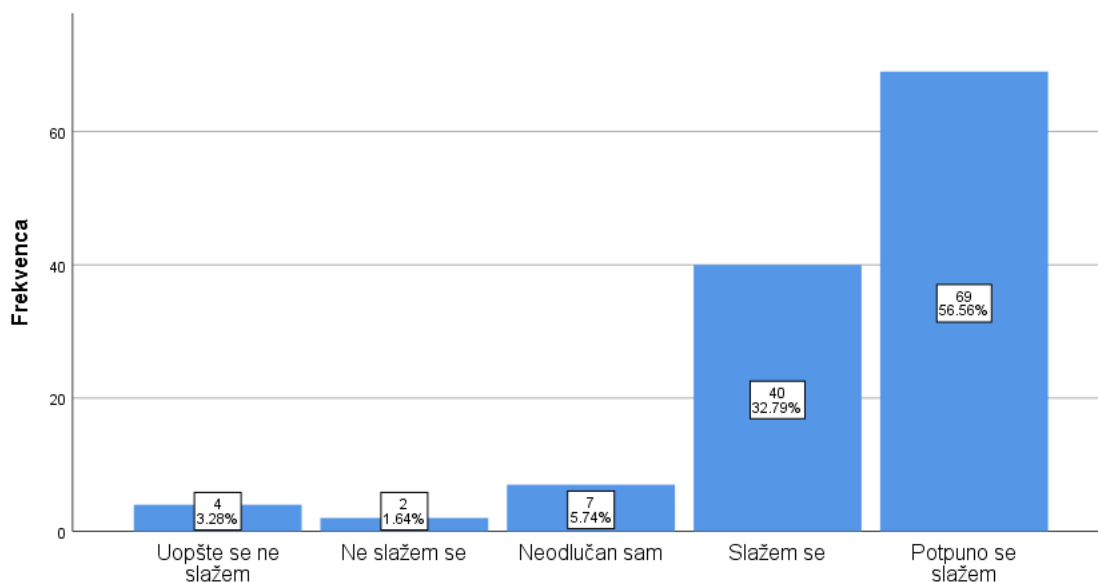
Chi-kvadrat test za pol pokazuje značajnu povezanost između pola djeteta i njegove sposobnosti da prepozna i usvaja u svom ponašanju roditeljske emocije (p -vrijednost = 0.003). Zanimljivo je da veći broj djevojčica nego dječaka odgovara sa "Slažem se" (42 naspram 14), dok kod dječaka veći broj odgovara "Uopšte se ne slažem" (15 naspram 6). Ovi rezultati mogu sugerisati da djevojčice imaju veću sklonost ili sposobnost da prepoznaju ponašanja roditelja u odnosu na dječake.

Zaključak

- Škola ima značajan uticaj na sposobnost djece da prepoznaju i usvoje emocije svojih roditelja. Djeca iz različitih škola različito odgovaraju na ovu tvrdnju, što znači da postoje specifičnosti vezane za školu koje utiču na ovu sposobnost.
- Pol djeteta takođe ima značajan uticaj, pri čemu djevojčice češće prepoznaju i usvajaju emocije svojih roditelja nego dječaci.

Pitanje 3: Ako u mojoj porodici nema otvorene komunikacije, i ja se tako ponašam u porodici i van nje

Ovo pitanje ispituje koliko učenici smatraju da je važno da u porodici postoji otvorena komunikacija.



Statistička analiza:

- **Hi-kvadrat vrijednost** za ovo pitanje je **141.525** sa **4 stepena slobode**.
- **Asimptotska značajnost (p-vrijednost)** je **0.000**, što ukazuje na statistički značajno odstupanje između posmatranih i očekivanih frekvencija. Ovo znači da odgovori učenika nisu ravnomjerno raspoređeni i da postoji jasna tendencija u stavovima.

Interpretacija rezultata:

- **32.79% učenika** se slaže sa tvrdnjom da je od velikog značaja da postoji otvorena komunikacija, dok se **56.56% potpuno slaže**. Ovaj rezultat pokazuje da velika većina učenika (89.35%) smatra da je roditeljska posvećenost i komunikacija ključna.
- **5.74% učenika** je neodlučno, što ukazuje na manju nesigurnost kod ovog djela uzorka.
- S druge strane, samo manji dio učenika se ne slaže sa ovom tvrdnjom: **3.28% uopšte se ne slaže**, a **1.64%** se ne slaže.

Zaključak:

Rezultati ovog pitanja pokazuju snažan konsenzus među učenicima da je komunikacija unutar porodice veoma važna za njih i da ako nema otvorene komunikacije u porodici, i oni će na isti taj način komunicirati. Više od tri četvrtine učenika (89.35%) smatra da je roditeljska komunikacija ključna, što dodatno potvrđuje važnost porodice u njihovom razvoju i ponašanju.

Statistički značajna odstupanja ($p = 0.000$) u odgovorima ukazuju na to da je ova tvrdnja jasno podržana od strane većine učenika, čime se jača pretpostavka da djeca vrednuju pažnju i posvećenost roditelja kao ključni faktor u njihovom životu i razvoju.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	4	0	4
Ne slažem se	0	1	1	2
Neodlučan sam	2	4	1	7
Slažem se	17	13	10	40
Potpuno se slažem	2	31	36	69
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	4	0	4
Ne slažem se	2	0	2
Neodlučan sam	2	5	7
Slažem se	17	23	40
Potpuno se slažem	27	42	69
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje vrlo značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i njegovog stava o značaju porodične komunikacije (p -vrijednost = 0.000). Najveći broj učenika iz OŠ Ratko Žarić i OŠ Luka Simonović potpuno se slaže da je od velikog značaja da roditelji imaju otvorenu komunikaciju sa svojom djecom, u suprotnom će se i oni ponašati "nekomunikativno" (31 i 36 učenika), dok je u OŠ Mirko Srzentić većina učenika odgovorila "Slažem se" (17 učenika). Ovo sugerise da školska sredina može uticati na percepciju značaja porodične komunikacije, što može biti odraz specifičnih socio-kulturnih faktora u tim školama.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol pokazuje marginalno značajnu povezanost između pola djeteta i njegovog stava o značaju roditeljske posvećenosti i komunikacije (p -vrijednost = 0.061). Iako većina muške i ženske djece odgovara da se "Potpuno slaže" (27 muškaraca i 42 žene), primjetna je mala razlika u tome da muškarci češće izražavaju neslaganje ("Uopšte se ne slažem") u poređenju sa djevojčicama.

Zaključak

- Škola ima vrlo značajan uticaj na percepciju djece o važnosti otvorene porodične komunikacije. Djeca iz različitih škola daju statistički različite odgovore.
- Pol djeteta takođe ima blago značajan uticaj na percepciju porodične komunikacije, pri čemu su ženska djeca sklonija snažnijem slaganju da je posvećenost roditelja od ključnog značaja.

Pitanje 4: Posmatram ponašanja svojih roditelja i primjenjujem ih u svom društvenom okruženju.

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Uopšte se ne slažem	5	4.1
Ne slažem se	5	4.1
Neodlučan sam	9	7.4
Slažem se	49	40.2
Potpuno se slažem	54	44.3
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 101.279
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p -vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

Većina učenika (preko 80%) se slaže ili potpuno slaže sa tvrdnjom usvajaju ponašanja svojih roditelja u socijalizaciji. Ova statistička značajnost potvrđuje da djeca direktno usvajaju ponašanja koja primjete kod svojih roditelja, bila pozitivna ili negativna.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	4	1	5
Ne slažem se	0	3	2	5
Neodlučan sam	3	4	2	9
Slažem se	17	22	10	49
Potpuno se slažem	1	20	33	54
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	4	1	5
Ne slažem se	3	2	5
Neodlučan sam	3	6	9
Slažem se	18	31	49
Potpuno se slažem	24	30	54
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje vrlo značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i saglasnosti sa tvrdnjom o usvajanju ponašanja svojih roditelja (p -vrijednost = 0.000). Učenici iz OŠ Luka Simonović su najviše skloni tome da se "Potpuno slažu" sa ovom tvrdnjom, dok je u OŠ Ratko Žarić značajan broj učenika takođe u visokoj saglasnosti. Ovi rezultati ukazuju da roditelji igraju ulogu u oblikovanju ponašanja kod djece.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol nije pokazao statistički značajnu povezanost između pola djeteta i saglasnosti sa tvrdnjom (p -vrijednost = 0.336). I muškarci i žene u većini slučajeva odgovaraju sa "Slažem se" ili "Potpuno se slažem", što sugerise da pol nema ključni uticaj na percepciju o usvajanju roditeljskih ponašanja.

Zaključak

- Škola ima značajan uticaj na percepciju djece o tome da djeca usvajaju i primjenjuju ponašanja svojih roditelja u svom okruženju. Djeca iz različitih škola imaju različite stavove po ovom pitanju.
- Pol djeteta nije značajan faktor u ovoj percepciji.

H2: Pretpostavlja se da nedovoljna uključenost roditelja u porodičnom životu djece ima uticaj na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece.

Pitanje 5: Moji roditelji su često zauzeti poslom i svakodnevnim obavezama

Ovo pitanje ispituje koliko učenici osjećaju prisutnost i uključenost od strane svojih roditelja, što je ključno za emocionalno stanje djeteta. Evo detaljne analize odgovora i statističkih podataka.

Distribucija odgovora:

	Frekvenca	Procenat
Uopšte se ne slažem	2	1.6
Neodlučan sam	1	0.8
Slažem se	38	31.1
Potpuno se slažem	81	66.4
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 140.623
- Stepeni slobode (df): 3
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

- 97.5% učenika (38 koji su se složili i 81 koji su se potpuno složili) osjeća se voljeno i prihvaćeno od strane svojih roditelja. Ovo je izrazito visok procenat koji pokazuje da većina učenika zapravo nema snažan osjećaj podrške od roditelja.
- Samo 1.6% učenika se uopšte ne slaže sa tvrdnjom, dok su 0.8% neodlučni. Ove male grupe pokazuju da su to rijetki slučajevi gde učenici ne osjećaju takvu vrstu podrške.

Zaključak:

Rezultati jasno ukazuju da većini učenika nedostaje ljubav i prihvaćenost od svojih roditelja, što je važno za njihovo emocionalno blagostanje. Statistički značajna hi-kvadrat vrijednost 140.623 i p-vrijednost od 0.000 potvrđuju da postoji izrazito visok nivo saglasnosti među učenicima po ovom pitanju.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	2	0	2
Neodlučan sam	0	1	0	1
Slažem se	21	12	5	38
Potpuno se slažem	0	38	43	81
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	2	0	2
Neodlučan sam	0	1	1
Slažem se	9	29	38
Potpuno se slažem	41	40	81
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje vrlo značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i njegovog osjećaja posvećenosti od strane roditelja (p-vrijednost = 0.000). U OŠ Ratko Žarić i OŠ Luka Simonović većina učenika odgovara da se "Potpuno slaže" sa tvrdnjom da su njihovi roditelji često zauzeti poslom i obavezama (38 i 43 učenika), dok je u OŠ Mirko Srzentić

najčešći odgovor "Slažem se" (21 učenik). Ovi rezultati sugerišu da školska sredina i možda različiti životni stilovi roditelja utiču na percepciju djece.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test pokazuje značajnu povezanost između pola djeteta i osjećaja nedostatka pažnje od strane roditelja (p -vrijednost = 0.011). Zanimljivo je da su žene češće odgovarale da se "Slažu" (29 žena naspram 9 muškaraca), dok su muškarci nešto češće odgovarali "Potpuno se slažem" (41 muškarac naspram 40 žena). Ovo može ukazivati na suptilne razlike u načinu na koji polovi doživljavaju roditeljsku pažnju i ljubav.

Zaključak

- Škola ima vrlo značajan uticaj na navedenu tvrdnju, pri čemu djeca iz različitih škola različito doživljavaju roditeljsku pažnju.
- Pol djeteta takođe ima uticaj, iako nešto manje značajan, pri čemu djevojčice nešto češće osjećaju neodlučnost u poređenju s dječacima.

Pitanje 6: Opterećenost i zauzetost mojih roditelja poslom i obavezama negativno utiče na moje raspoloženje i ponašanje.

Ovo pitanje istražuje emocionalnu reakciju učenika na zauzetost i opterećenost roditelja. Pitanje ispituje kako djeca doživljavaju kada su roditelji zauzeti ili u obavezama.

Distribucija odgovora:

Odgovor	Frekvenca	Procenat (%)
Uopšte se ne slažem	16	13.1
Ne slažem se	42	34.4
Neodlučan sam	34	27.9
Slažem se	24	19.7
Potpuno se slažem	6	4.9
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 33.246
- Stepeni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

34.4% učenika se ne slaže sa tvrdnjom da na njih utiče zauzetost roditelja obavezama, što znači da značajan dio učenika ne osjeća snažnu negativnu reakciju prema roditeljima u ovoj situaciji. 27.9% učenika je neodlučno, što ukazuje na nesigurnost u pogledu emocionalne reakcije. Sa druge strane, na 24.6% učenika (19.7% koji se slažu i 4.9% koji se potpuno slažu) negativno utiče kada su roditelji zauzeti poslom i obavezama, dok se 13.1% učenika uopšte ne slaže sa tvrdnjom.

Zaključak:

Rezultati ukazuju na to da postoji značajna varijabilnost u emocionalnim reakcijama učenika na reakciju na navedenu tvrdnju. Iako trećina učenika posebno ne doživljava ovakve situacije, skoro četvrtina učenika priznaje da na njih utiče kada su roditelji opterećeni obavezama. Oko 28% učenika nije sigurno kako da procjeni ovu situaciju, što može ukazivati na složenu emocionalnu dinamiku između roditelja i djece.

Hi-kvadrat vrijednost od 33.246 i p-vrijednost od 0.000 pokazuju statistički značajna odstupanja u raspodjeli odgovora, što sugerise da učenici imaju različite emocionalne reakcije u ovakvim situacijama.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	7	9	16
Ne slažem se	10	13	19	42
Neodlučan sam	8	15	11	34
Slažem se	3	13	8	24
Potpuno se slažem	0	5	1	6
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	4	12	16
Ne slažem se	20	22	42
Neodlučan sam	15	19	34
Slažem se	11	13	24
Potpuno se slažem	2	4	6
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test za školu pokazuje da nema statistički značajne povezanosti između škole i reakcije djeteta u ovakvim situacijama (p -vrijednost = 0.103). Većina učenika u svim školama odgovara sa "Ne slažem se" ili "Neodlučan sam" kada je u pitanju negativna reakcija na roditelje zbog nedostatka pažnje. Ovi rezultati sugerišu da se stavovi djece prema roditeljskom ponašanju ne razlikuju značajno po školama.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol takođe pokazuje da nema statistički značajne povezanosti između pola djeteta i reakcije na roditeljsku opterećenost i zauzetost (p -vrijednost = 0.591). Odgovori su podjednako raspoređeni među dječacima i djevojčicama, pri čemu najveći broj odgovara "Ne slažem se" ili "Neodlučan sam", što znači da se pol ne čini kao važan faktor u ovoj percepciji.

Zaključak

- Škola nije značajan faktor u pogledu negativnih reakcija djece na opterećenost i zauzetost njihovih roditelja.
- Pol takođe nije značajan faktor u reakciji djece na opterećenost i zauzetost njihovih roditelja.

Pitanje 7: Osjećam se zanemareno kada mi roditelji ne posvete dovoljno pažnje.

Ovo pitanje istražuje da li se djeca osjećaju zanemareno u nedostatku pažnje od strane njihovih roditelja. Pitanje ispituje kako djeca doživljavaju nedostatak pažnje od roditelja.

Distribucija odgovora:

Odgovor	Frekvenca	Procenat (%)
Potpuno se slažem	25	20.5
Slažem se	50	41.0
Neodlučan sam	19	15.6
Ne slažem se	18	14.8
Uopšte se ne slažem	10	8.2
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 38.246
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

41.0% učenika se osjeća zanemareno kada im nedostaje roditeljske pažnje, dok se 20.5% učenika potpuno slaže sa navedenom tvrdnjom. Ipak, 14.8% učenika se ne slaže, a 8.2% uopšte se ne slaže sa tvrdnjom da se osjećaju zanemareno kada im roditelji ne posvete dovoljno pažnje. Oko 15.6% učenika je neodlučno po ovom pitanju, što ukazuje na nesigurnost u reakcijama na ovaj roditeljski postupak.

Zaključak:

Rezultati ukazuju na to da se većina učenika osjeća zanemareno u nedostatku roditeljske pažnje, ali značajan dio učenika (oko 23%) priznaje da se ne osjeća tako. Ovaj rezultat sugerira da osjećaj zapostavljenosti djece od strane roditelja može varirati među učenicima, ali postoji jasna manjina koja se ne osjeća negativno.

Hi-kvadrat vrijednost od 38.246 i p-vrijednost od 0.000 pokazuju da postoji statistički značajno odstupanje u odgovorima, što ukazuje na raznolike emocionalne reakcije učenika prema ovom aspektu roditeljskog ponašanja.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Potpuno se slažem	0	12	13	25
Slažem se	14	19	17	50
Neodlučan sam	1	8	10	19
Ne slažem se	6	8	4	18
Uopšte se ne slažem	0	6	4	10
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Potpuno se slažem	8	17	25
Slažem se	22	28	50
Neodlučan sam	10	9	19
Ne slažem se	7	11	18
Uopšte se ne slažem	5	5	10
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje statistički značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i odgovora djece na pitanje o nedostatku pažnje (p -vrijednost = 0.019). U OŠ Luka Simonović i OŠ Ratko Žarić najveći broj učenika slaže se sa ovom tvrdnjom (17 i 19 učenika), dok je u OŠ Mirko Srzentić najviše učenika takođe odgovorilo "Slažem se" (14 učenika). Ovo ukazuje na različite reakcije djece u različitim školama u vezi sa zanemarenosti djece od strane roditelja.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol ne pokazuje statistički značajnu povezanost između pola djeteta i osjećaja zanemarenosti (p -vrijednost = 0.682). I muškarci i žene u većini slučajeva odgovaraju da se "Slažu" sa tvrdnjom, pri čemu nema značajnih razlika između polova u njihovim odgovorima.

Zaključak

- Škola ima značajan uticaj na reakciju djece o ovoj tvrdnji. Djeca iz različitih škola imaju različite stavove po ovom pitanju.
- Pol djeteta nije značajan faktor u reakciji na roditeljsko zanemarivanje.

Pitanje 8: Osjećam se zanemareno kada ne razgovaram sa svojim roditeljima o tome kako sam proveo dan

Ovo pitanje istražuje kako se učenici osjećaju kada ne razgovaraju sa roditeljima o svojim dnevnim aktivnostima. Cilj je razumjeti koliko na djecu utiče kada ih roditelji zapostave po ovom pitanju.

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Uopšte se ne slažem	13	10.7
Ne slažem se	9	7.4
Neodlučan sam	40	32.8
Slažem se	48	39.3
Potpuno se slažem	12	9.8
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 54.148
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

39.3% učenika se slaže, a 9.8% učenika potpuno se slaže sa tvrdnjom se ne osjećaju lijepo kada ne vode ovakve razgovore sa roditeljima. S druge strane, 32.8% učenika je neodlučno, što ukazuje na nesigurnost u tome kolika je prisutnost zapostavljenosti u ovom smislu. Manji procenat učenika, 10.7%, uopšte se ne slaže sa tvrdnjom, dok 7.4% učenika izražava neslaganje.

Zaključak:

Rezultati pokazuju da se značajan dio osjeća zanemareno kada ih roditelji ne pitaju kako su proveli dan, što sugerira da roditeljsko ponašanje ima veliki uticaj na djecu. Iako neki učenici izražavaju nesigurnost ili neslaganje, veći procenat potvrđuje je prisutan ovaj oblik zanemarenosti među učenicima.

Hi-kvadrat vrijednost od 54.148 i p-vrijednost od 0.000 pokazuju da postoji statistički značajno odstupanje u odgovorima, što ukazuje na raznolikost u stepenu prisutnosti ove vrste zanemarenosti kod djece.

Pitanje 9: Često primjećujem sledeća ponašanja kod svojih roditelja: nezainteresovanost, neposvećenost, opterećenost poslom, obavezama i sl.

Ovo pitanje istražuje koliko često učenici prepoznaju navedena ponašanja kod svojih roditelja. Cilj je razumjeti koliko koliko su prisutna ponašanja roditelja poput nezainteresovanosti, neposvećenosti i sl..

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Uopšte se ne slažem	8	6.6
Ne slažem se	3	2.5
Neodlučan sam	20	16.4
Slažem se	58	47.5
Potpuno se slažem	33	27.0
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 79.885
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

47.5% učenika se slaže, a 27.0% učenika potpuno se slaže sa tvrdnjom da prepoznaju ova ponašanja kod svojih roditelja. S druge strane, 16.4% učenika je neodlučno po ovom pitanju. Manji procenat učenika, 6.6%, uopšte se ne slaže sa tvrdnjom, dok 2.5% učenika izražava neslaganje.

Zaključak:

Rezultati pokazuju da većina učenika prepoznaje negativne obrasce ponašanja kod svojih roditelja, što ukazuje na značaj roditeljskog uticaja u oblikovanju dječijeg ponašanja. Iako neki učenici izražavaju nesigurnost ili neslaganje, veći dio učenika prepoznaje ova ponašanja kod svojih roditelja.

Hi-kvadrat vrijednost od 79.885 i p-vrijednost od 0.000 ukazuju na statistički značajno odstupanje u odgovorima, što potvrđuje da učenici znaju da prepoznaju navedena ponašanja kod svojih roditelja.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	6	2	8
Ne slažem se	0	2	1	3
Neodlučan sam	6	8	6	20
Slažem se	13	23	22	58
Potpuno se slažem	2	14	17	33
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	6	2	8
Ne slažem se	3	0	3
Neodlučan sam	13	7	20
Slažem se	20	38	58
Potpuno se slažem	10	23	33
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje da nema statistički značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i slaganja sa tvrdnjom (p-vrijednost = 0.165). U svim školama, najveći broj učenika se "slaže" ili "potpuno slaže" s ovom tvrdnjom, ali nema značajnih razlika među školama po ovom pitanju.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol pokazuje statistički značajnu povezanost između pola djeteta i slaganja sa tvrdnjom (p-vrijednost = 0.004). Zanimljivo je da se više djevojčica "slaže" ili "potpuno

slaže" sa tvrdnjom (61 žena naspram 30 muškaraca), dok su dječaci nešto češće neodlučni ili se ne slažu sa tvrdnjom.

Zaključak

- Škola nije značajan faktor u pogledu slaganja sa tvrdnjom da postoji prisutnost određenih ponašanja u porodici.
- Pol djeteta je značajan faktor, pri čemu se djevojčice češće slažu sa tvrdnjom nego dječaci.

Pitanje 10: Gore navedena ponašanja negativno utiču na mene i na to kako ću se ja ponašati.

Ovo pitanje se fokusira na to koliko učenici usvajaju navedena ponašanja roditelja iz prethodnog pitanja. Rezultati pokazuju da 45.9% učenika usvajaju takva ponašanja, dok se 9.8% u potpunosti slaže sa ovom tvrdnjom. Manji procenat učenika je neodlučan (18.9%), dok 25.4% učenika nije saglasno sa ovom tvrdnjom.

	Frekvence	Procenti
Uopšte se ne slažem	21	17.2
Ne slažem se	10	8.2
Neodlučan sam	23	18.9
Slažem se	56	45.9
Potpuno se slažem	12	9.8
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- **Hi-kvadrat vrijednost** za ovo pitanje iznosi **56.279** sa **4 stepena slobode**.
- **Asimptotska značajnost (p-vrijednost)** je **0.000**, što ukazuje na statistički značajno odstupanje između posmatranih i očekivanih frekvencija. Ovo znači da učenici ne odgovaraju ravnomjerno, već da postoje jasna odstupanja u percepciji njihove sposobnosti da usvoje roditeljska ponašanja.

Zaključak:

Rezultati ovog pitanja pokazuju da većina učenika (skoro 56%) usvajaju ponašanja koja su prethodno opisana, što znači da su svjesni kada roditelji pokazuju ponašanja poput nezainteresovanosti, neposvećenosti i sl. i da to negativno utiče na njih. Ovaj rezultat potvrđuje hipotezu da nedovoljna uključenost roditelja u porodičnom životu djece ima uticaj na pojavu asocijalnog ponašanja djece.

Statistički značajno odstupanje u odgovorima ($p = 0.000$) potvrđuje da učenici ne odgovaraju ravnomjerno, već da većina ima jasnu percepciju i usvajaju ova ponašanja od svojih roditelja.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	12	9	21
Ne slažem se	0	3	7	10
Neodlučan sam	5	10	8	23
Slažem se	16	26	14	56
Potpuno se slažem	0	2	10	12
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	15	6	21
Ne slažem se	5	5	10
Neodlučan sam	13	10	23
Slažem se	14	42	56
Potpuno se slažem	5	7	12
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i negativnog uticaja određenih ponašanja roditelja (p -vrijednost = 0.001). Najveći broj učenika iz OŠ Ratko Žarić i OŠ Luka Simonović se slaže sa tvrdnjom da ns njih negativno utiču ponašanja njihovih roditelja (26 i 14 učenika), dok je u OŠ Mirko Srzentić većina učenika takođe odgovorila "Slažem se" (16 učenika). Ovo sugerise da školska sredina može uticati na usvajanje negativnih obrazaca ponašanja svojih roditelja, ali je potrebno dodatno istražiti faktore koji mogu biti specifični za pojedine škole.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol pokazuje značajnu povezanost između pola djeteta i negativnog uticaja roditeljskih ponašanja (p -vrijednost = 0.003). Zanimljivo je da veći broj djevojčica nego dječaka odgovara sa "Slažem se" (42 naspram 14), dok kod dječaka veći broj odgovara "Uopšte se ne slažem" (15 naspram 6). Ovi rezultati mogu sugerisati da djevojčice imaju veću sklonost negativnom uticaju roditeljskih ponašanja.

Zaključak

- Škola ima značajan uticaj na to koliko navedena ponašanja utiču na djecu. Djeca iz različitih škola različito odgovaraju na ovu tvrdnju, što znači da postoje specifičnosti vezane za školu koje utiču na ovu tvrdnju.
- Pol djeteta takođe ima značajan uticaj, pri čemu djevojčice češće prepoznaju ponašanja svojih roditelja nego dječaci.

H3: Pretpostavlja se da nedostatak komunikacije između roditelja i djece utiče na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece.

Pitanje 11: Smatram da nedostatak komunikacije sa mojim roditeljima negativno utiče na mene i na moje komunikativne vještine.

Ovo pitanje istražuje koliko učenici prepoznaju da nedostatak komunikacije u njihovoj porodici utiče na razvoj njihovih komunikativnih vještina. Cilj je razumjeti kolika je zastupljenost nedostatka komunikacije u porodicama i koliko to utiče na djecu.

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Potpuno se slažem	51	41.8
Slažem se	41	33.6
Neodlučan sam	12	9.8
Ne slažem se	13	10.7
Uopšte se ne slažem	5	4.1
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 67.344
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

41.8% učenika potpuno se slaže, a 33.6% učenika slaže se sa tvrdnjom da nedostatak komunikacije u porodici negativno utiče na njihove komunikacijske vještine, što ukazuje da većina učenika negativno doživljava nedostatak komunikacije od strane svojih roditelja. S druge strane, 10.7% učenika se ne slaže, a 4.1% se uopšte ne slaže sa tvrdnjom, što ukazuje na manji dio učenika koji ne osjeća nedostatak komunikacije u porodici. 9.8% učenika je neodlučno po ovom pitanju.

Zaključak:

Rezultati pokazuju da iako većina učenika osjeća da nedostatak komunikacije u porodici negativno utiče na njih, postoji manji procenat učenika koji ne doživljava takav uticaj. Ovo može ukazivati na različite porodične dinamike i nivoe roditeljske posvećenosti.

Hi-kvadrat vrijednost od 67.344 i p-vrijednost od 0.000 pokazuju da postoji statistički značajno odstupanje u odgovorima, što potvrđuje da učenici različito doživljavaju nedostatak komunikacije u porodici.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Potpuno se slažem	0	27	24	51
Slažem se	8	15	18	41
Neodlučan sam	2	6	4	12
Ne slažem se	11	1	1	13
Uopšte se ne slažem	0	4	1	5
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Potpuno se slažem	24	27	51
Slažem se	20	21	41
Neodlučan sam	3	9	12
Ne slažem se	4	9	13
Uopšte se ne slažem	1	4	5
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje vrlo značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i njegovog stava o tome koliko nedostatak komunikacije u porodici utiče na njegove komunikativne vještine (p -vrijednost = 0.000). U OŠ Ratko Žarić i OŠ Luka Simonović većina učenika odgovara sa "Potpuno se slažem", dok je u OŠ Mirko Srzentić najveći broj učenika odgovorio "Ne slažem se". Ovi rezultati ukazuju na značajne razlike među školama u pogledu percepcije djece o njihovoj komunikaciji unutar porodice.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol nije pokazao statistički značajnu povezanost između pola djeteta i percepcije djeteta o uticaju nedostatka komunikacije u porodici na njegove socijalne vještine (p -vrijednost = 0.359). I muškarci i žene najčešće odgovaraju da se "Potpuno slažu" ili "Se slažu" s tvrdnjom da postoji određeni uticaj na njih povodom ove tvrdnje, pri čemu nema značajnih razlika između polova.

Zaključak

- Škola ima vrlo značajan uticaj na prisutnost nedostatka komunikacije u porodicama kod djece.

Pitanje 12: Nedostatak komunikacije sa roditeljima često me čini sklonijim povlačenju iz školskih i vanškolskih aktivnosti.

Ovo pitanje istražuje da li nedostatak komunikacije u porodici utiče na socijalnu izolaciju djece. Cilj je razumjeti koliko izostanak komunikacija u porodici može da doprinese razvoju negativnih socijalnih obrazaca.

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Potpuno se slažem	38	31.1
Slažem se	53	43.4
Neodlučan sam	7	5.7
Ne slažem se	23	18.9
Uopšte se ne slažem	1	0.8
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 76.033
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

Većina učenika, 43.4%, se slaže sa tvrdnjom se izoluju kada postoji nedostatak komunikacije u porodici, dok se 31.1% učenika potpuno slaže sa tvrdnjom. S druge strane, 18.9% učenika se ne slaže sa tvrdnjom, a 0.8% učenika se uopšte ne slaže. Mali procenat učenika (5.7%) je neodlučan po ovom pitanju.

Zaključak:

Rezultati pokazuju da se većina učenika osjeća sklonijim povlačenju iz školskih i vanškolskih aktivnosti tokom nedostatka komunikacije sa roditeljima. Ovi rezultati mogu ukazivati na različite nivoe roditeljske pažnje i porodične dinamike.

Hi-kvadrat vrijednost od 76.033 i p-vrijednost od 0.000 ukazuju na statistički značajno

odstupanje u odgovorima, što potvrđuje da učenici različito doživljavaju nedostatak komunikacije sa roditeljima.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Potpuno se slažem	0	18	20	38
Slažem se	4	27	22	53
Neodlučan sam	1	3	3	7
Ne slažem se	16	4	3	23
Uopšte se ne slažem	0	1	0	1
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Potpuno se slažem	17	21	38
Slažem se	24	29	53
Neodlučan sam	4	3	7
Ne slažem se	7	16	23
Uopšte se ne slažem	0	1	1
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje vrlo značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i sklonosti povlačenju djece usled nedostatka komunikacije u porodici (p -vrijednost = 0.000). U OŠ Ratko Žarić i OŠ Luka Simonović većina učenika odgovara sa "Potpuno se slažem" ili "Slažem se", dok je u OŠ Mirko Srzentić najveći broj učenika odgovorio "Ne slažem se". Ovi rezultati ukazuju na razlike među školama u sklonosti povlačenju iz aktivnosti usled nedostatka komunikacije u porodici.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol nije pokazao statistički značajnu povezanost između pola djeteta i sklonosti povlačenju iz aktivnosti usled nedostatka komunikacije u porodici (p -vrijednost = 0.564). I muškarci i žene najčešće odgovaraju da se "Potpuno slažu" ili "Slažu" s tvrdnjom, pri čemu nema značajnih razlika između polova.

Zaključak

- Škola ima vrlo značajan uticaj na percepciju djece da ih nedostatak komunikacije u porodici čini sklonijim povlačenju iz školskih i vanškolskih aktivnosti.
- Pol djeteta nije značajan faktor u ovoj percepciji.

Pitanje 13: Nedostatak iskrene komunikacije sa mojim roditeljima negativno utiče na moje odnose sa drugim ljudima.

Ovo pitanje istražuje koliko nedostatak komunikacije u porodici kod djece negativno utiče na odnose sa vršnjacima i drugim ljudima. Cilj je razumjeti koliko ovakvi postupci roditelja utiču na otežavanje komunikacije djece sa drugim ljudima.

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Uopšte se ne slažem	10	8.2
Ne slažem se	16	13.1
Neodlučan sam	33	27.0
Slažem se	51	41.8
Potpuno se slažem	12	9.8
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 49.721
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p-vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

41.8% učenika se slaže, a 9.8% učenika potpuno se slaže sa tvrdnjom da nedostatak iskrene komunikacije u porodici negativno utiče na njihove odnose sa drugim ljudima. S druge strane, 27.0% učenika je neodlučno po ovom pitanju, dok se manji procenat učenika, 13.1%, ne slaže, a 8.2% uopšte se ne slaže sa tvrdnjom.

Zaključak:

Rezultati pokazuju da većina učenika prepoznaje direktan negativan uticaj nedostatka komunikacije u porodici na njihove odnose sa vršnjacima, okolinom i sl. Ipak, postoji značajan procenat učenika koji su neodlučni. Hi-kvadrat vrijednost od 49.721 i p-vrijednost od 0.000 ukazuju na statistički značajno odstupanje u odgovorima, što potvrđuje da učenici imaju različite percepcije o uticaju komunikacije u porodici na njihove odnose sa drugim ljudima.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	6	4	10
Ne slažem se	2	9	5	16
Neodlučan sam	3	16	14	33
Slažem se	16	15	20	51
Potpuno se slažem	0	7	5	12
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	7	3	10
Ne slažem se	8	8	16
Neodlučan sam	13	20	33
Slažem se	19	32	51
Potpuno se slažem	5	7	12
Ukupno	52	70	122

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje statistički značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i negativnom uticaju komunikacije u porodici na odnose djece sa drugim ljudima (p-vrijednost = 0.044). Učenici iz OŠ Luka Simonović najčešće odgovaraju sa "Slažem se", dok u OŠ Ratko Žarić postoji veći broj neodlučnih učenika. Ovi rezultati sugerišu da škola može imati značajan uticaj na to koliko je prisutan nedostatak komunikacije u porodici kod djece negativno utičući na odnose sa drugim ljudima.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol nije pokazao statistički značajnu povezanost između pola djeteta i

odgovora djece na ovu tvrdnju (p -vrijednost = 0.384). I muškarci i žene najčešće odgovaraju sa "Slažem se" ili "Neodlučan sam", pri čemu nema značajnih razlika između polova.

Zaključak

- Škola ima statistički značajan uticaj na percepciju djece o tome da li nedostatak komunikacije u porodici negativno utiče na njihove odnose sa drugim ljudima.
- Pol djeteta nije značajan faktor u ovoj percepciji.

Pitanje 14: Zbog slabe komunikacije sa roditeljima postajem zatvoreniji i manje želim da se socijalizujem/družim.

Raspodjela odgovora:

Odgovor	Frekvencija	Procenat (%)
Uopšte se ne slažem	6	4.9
Ne slažem se	1	0.8
Neodlučan sam	12	9.8
Slažem se	38	31.1
Potpuno se slažem	65	53.3
Ukupno	122	100.0

Statistička analiza:

- Hi-kvadrat vrijednost: 117.754
- Stepni slobode (df): 4
- Asimptotska značajnost (p -vrijednost): 0.000

Tumačenje rezultata:

Još viša hi-kvadrat vrijednost pokazuje da na socijalni život djece utiče komunikacija unutar njihove porodice. Više od 80% učenika se slaže ili potpuno slaže sa tvrdnjom.

Zaključak:

Rezultati sugerišu da nedovoljna i slaba komunikacija u porodici direktno utiče na socijalizaciju djece. Ovaj rezultat snažno podržava hipotezu da nedostatak komunikacije između roditelja i djece utiče na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece.

Tabela 1: Distribucija odgovora u odnosu na školu

Odgovori	OŠ Mirko Srzentić	OŠ Ratko Žarić	OŠ Luka Simonović	Ukupno
Uopšte se ne slažem	0	6	0	6
Ne slažem se	1	0	0	1
Neodlučan sam	1	7	4	12
Slažem se	15	11	12	38
Potpuno se slažem	4	29	32	65
Ukupno	21	53	48	122

Tabela 2: Distribucija odgovora u odnosu na pol

Odgovori	Muški	Ženski	Ukupno
Uopšte se ne slažem	4	2	6
Ne slažem se	1	0	1
Neodlučan sam	4	8	12
Slažem se	12	26	38
Potpuno se slažem	31	34	65
Ukupno	52	70	122

Zaključak

Rezultati pokazuju visok nivo saglasnosti učenika sa tvrdnjom na njihov socijalan život utiče njihova komunikacija sa roditeljima. Većina učenika izjavljuje da se slaže ili potpuno slaže s ovom tvrdnjom.

1. Analiza u odnosu na školu

Chi-kvadrat test pokazuje vrlo značajnu povezanost između škole koju dijete pohađa i saglasnosti sa tvrdnjom o ulozi slabe komunikacije u socijalizaciji djece (p -vrijednost = 0.000). Učenici iz OŠ Luka Simonović i OŠ Ratko Žarić najčešće odgovaraju sa "Potpuno se slažem", dok su učenici iz OŠ Mirko Srzentić nešto manje sigurni, pri čemu je veći broj učenika neodlučan ili se samo "slaže" sa tvrdnjom.

2. Analiza u odnosu na pol

Chi-kvadrat test za pol nije pokazao statistički značajnu povezanost između pola djeteta i saglasnosti sa tvrdnjom (p -vrijednost = 0.217). I muškarci i žene najčešće odgovaraju sa "Potpuno se slažem" ili "Slažem se", što sugerise da pol nema ključni uticaj na ovu percepciju.

Zaključak

- Škola ima značajan uticaj na percepciju djece o tome koliko njihova komunikacija sa roditeljima utiče na njihovu socijalizaciju. Djeca iz različitih škola pokazuju različite stavove po ovom pitanju.
- Pol djeteta nije značajan faktor u ovoj percepciji.

4. DISKUSIJA O DOBIJENIM REZULTATIMA

Analizirajući rezultate našeg istraživanja i analiziranjem sporednih hipoteza, možemo doći do nekoliko valjanih zaključaka koji podržavaju našu glavnu hipotezu:

Naša prva sporedna hipoteza se odnosila na to koliko djeca usvajaju asocijalna ponašanja svojih roditelja. Rezultati su pokazali da djeca prepoznaju ponašanja svojih roditelja i da ta ponašanja direktno utiču na njihovo ponašanje, tj. usvajaju ponašanja koja prepoznaju kod svojih roditelja. Ova veza između roditeljskog ponašanja i ponašanja djece naglašava važnost prisustva, posvećenosti roditelja i njihove pažnje u svakodnevnom životu djece. Emocionalno nezadovoljstvo ili osjećaj zapostavljenosti može biti jedan od faktora koji doprinosi pojavi asocijalnog ponašanja. Dakle, hipoteza se potvrđuje.

Druga sporedna hipoteza pokazuje da nedovoljna uključenost roditelja u porodičnom životu djece ima direktan uticaj na pojavu asocijalnog ponašanja kod djece. Manjak roditeljske pažnje, prema nalazima, ostavlja djecu bez potrebnog emotivnog oslonca, a to može doprinijeti razvoju asocijalnih tendencija, kao što su povlačenje, osjećaj izolacije ili odbacivanje društvenih normi. Djeca koja se osjećaju zanemareno i emocionalno udaljeno od roditelja mogu razviti ponašanja koja nisu u skladu sa društveno prihvaćenim normama, čime se podržava pretpostavka glavne hipoteze.

Naša treća sporedna hipoteza potvrđuje da nedostatak komunikacije između roditelja i djece doprinosi razvoju asocijalnog ponašanja kod djece. Ako roditelji pokazuju nedostatak posvećenosti, komunikacije i pažnje djeca će takva ponašanja primjetiti i usvojiće ih kao svoja. Zaključeno je da nedostatak komunikacije u porodici doprinosi razvoju asocijalnog ponašanja kod djece. Ovo može dovesti do toga da djeca ispolje asocijalne, antisocijalne i delikventne

tendencije, što uključuje neodgovornost, povlačenje, odbacivanje autoriteta ili nepoštovanje pravila.

Rezultati analiza sporednih hipoteza snažno podržavaju glavnu hipotezu. Nedovoljna posvećenost roditelja, slaba porodična komunikacija i zanemarivanje djece značajno utiču na razvoj njihovih ponašanja. Asocijalna ponašanja mogu se manifestovati kao odgovor na osjećaj zapostavljenosti i nesigurnosti, dok je usvajanje negativnih ponašanja roditelja još jedan faktor koji doprinosi ovakvim tendencijama kod djece.

Dakle, možemo potvrditi glavnu hipotezu, tj. zaključiti da porodično vaspitanje ima značajnu ulogu u razvoju asocijalnog ponašanja kod djece, što je potvrđeno kroz sve tri hipoteze.

ZAKLJUČAK

Cilj našeg istraživanja bio je saznati kolika je uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta. Željeli smo da saznamo kolika je zastupljenost ponašanja roditelja kao što su nedovoljna posvećenost roditelja djeci, zanemarenost, nedovoljna komunikacija u porodici i disfunkcionalnost porodice i da li takvo ponašanje roditelja ima ulogu u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece.

- Rezultati istraživanja ukazuju na to da djeca ne samo da primjećuju, već i usvajaju i kasnije primjenjuju obrasce ponašanja svojih roditelja. Kada roditelji pokazuju nezainteresovanost, neposvećenost, emotivnu nedostupnost i nedostatak otvorene komunikacije, djeca su u stanju da ta ponašanja prepoznaju i direktno usvajaju u komunikaciji sa svojim roditeljima i drugim ljudima. Ovo uključuje preuzimanje negativnih stilova komunikacije ponašanja, što vodi ka razvoju asocijalnih tendencija. Ovi procesi se temelje na kognitivnih i socioemocionalnim mehanizmima učenja, pri čemu djeca modeliraju svoje ponašanje prema primjerima koje dobijaju u svom primarnom okruženju, tj. u porodici.
- Potvrđeno je da nedostatak roditeljske pažnje i posvećenosti značajno utiče na emocionalno stanje i ponašanje djece. Savremeni način života, obilježen odsustvom roditelja zbog profesionalnih i svakodnevnih obaveza smanjuje kvalitet porodične interakcije. Za rezultat dobijamo emocionalnu deprivaciju djece što može doprinijeti razvoju disfunkcionalnih obrazaca ponašanja i socijalnih problema. Mentalna i emocionalna nezadovoljstva kod djece usled nedostatka roditeljske pažnje mogu voditi ka razvoju asocijalnih ponašanja.
- Nedostatak roditeljske ljubavi i pažnje, kao i odsustvo direktne i otvorene komunikacije sa djecom su identifikovani kao ključni faktori koji povećavaju rizik od socijalne izolacije i povlačenja kod djece. Ove okolnosti doprinose smanjenju učestvovanja djece u socijalnim interakcijama, školskim aktivnostima i vanškolskim društvenim događajima. Rezultat takvih uslova jeste razvoj asocijalnih obrazaca ponašanja koji nepovoljno utiču na socijalni i emocionalni razvoj djeteta, smanjujući njihovu sposobnost prilagođavanja i participacije u društvenom životu.

U razvoju svakog pojedinca značajnu ulogu igra porodica, , porodično vaspitanje, odnosi u porodici i emotivna klima koja je u istoj zastupljena. Da bi djeca mentalno, fizički i emotivno napredovala u razvoju potrebni su podražavajući oblici ponašanja roditelja. Nedostatak tih oblika ponašanja mogu da dovedu do razvoja ponašanja koja imaju asocijalne karakteristike. Iz priloženog istraživanja utvrđeno je djeca usvajaju ponašanja svojih roditelja, pa bila ona pozitivna ili negativna, u našem slučaju su to negativna ponašanja sa asocijalnim tendencijama. Prema tome, ogromna je uloga i značaj porodice u oblikovanju ponašanja kod djece.

Analizom dobijenih rezultata zaključujemo da djeca preuzimaju ponašanja koja prepoznaju kod svojih roditelja, pri čemu emocionalna distanca, nedostatak pažnje i izostanak otvorene komunikacije između roditelja i djece doprinose razvoju asocijalnih tendencija. Zajedno s tim, opterećenost i prezauzetost roditelja negativno utiče na emocionalno stanje djece, što može dovesti do njihovog nezadovoljstva i neprilagođenog ponašanja. Takođe i nedostatak direktne i otvorene komunikacije povećava rizik od povlačenja i socijalne izolacije djece što negativno utiče na njihov društveni i emocionalni razvoj. Ovi podaci ukazuju na ključnu ulogu roditeljske pažnje, komunikacije i kvalitetnog vaspitanja u podržavanju zdravog razvoja i sprečavanju negativnih obrazaca ponašanja kod djece.

U zaključnom dijelu potrebno je osvrnuti se i na određena ograničenja koja su pratila naše istraživanje. Prvo ograničenje jeste to da smo istraživanje sprovedi na relativni malom uzorku što može ograničiti generalizaciju dobijenih rezultata na širu populaciju. Pored toga, odgovori koje smo dobili od djece ne moraju nužno biti vjerodostojan prikaz njihovih stvarnih mišljenja o ovoj temi. Prilikom popunjavanja ankete djeca mogu biti neiskrena, neobjektivni u davanju odgovora, nasumično popunjavati nivoe slaganja sa tvrdnjama i slično.

LITERATURA

- Anderson, C. A. & Hammen, C. L. (1993). Psychological effects of social isolation on children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 34(3), 463-470
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 3296-3319
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907
- Baumrind, D. & Thompson, A. R. (2002). The Ethics of Parenting. In M. Bornstein (Ed.) *Handbook of Parenting, Vol. 5: Practical Issues in Parenting*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Berk, L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Bilić, V. i Zloković, J. (2004). *Fenomen maltretiranja djece*. Zagreb: Naklada Ljevak
- Bilić, V., Buljan Flander, G. i Hrpka, H. (2012). *Nasilje nad djecom i među djecom*. U K. Matešić (Ur.), Zagreb: Naklada Slap
- Bornstein, M. H., Haynes, O. M., Azuma, H., Galperín, C., Maital, S., Ogino, M., Painter, K., Pascual, L., Pêchuex, M. G., Rahn, C., Toda, S., Venuti, P., Vyt, A., & Wright, B. (1998). A cross-national study of self-evaluations and attributions in parenting: Argentina, Belgium, France, Israel, Italy, Japan, and the United States. *Developmental psychology*, 34(4), 662–676
- Bouillet, D. i Uzelac, S. (2007). *Osnove socijalne pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga
- Bradshaw, J. (1999). *Obitelj: Posve nov način da pronađete sami sebe*. Zagreb: Barka
- Bulić, A. (2018). Roditeljski stilovi rešavanja interpersonalnih konflikata u odnosu na pol i obrazovni nivo roditelja. *Nastava i vaspitanje*, 67(1), 191-204
- Buljan-Flander, G., Kocijan-Hercigonja, D. (2003), *Zlostavljanje i zanemarivanje djece*. Zagreb: Marko M.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing

- Gaudin, J.M. Jr., Polansky, N.A., Kilpatrick, A.C. & Shilton, P. (1993), Loneliness, depression, stress, and social supports in neglect families, *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(4), 597-605.
- Giddens, A. & Birdsall, K. (2007). *Sociologija*. Zagreb: Nakladni zavod Globus
- Goldner-Vukov, M. (1988). *Porodica u krizi*. Beograd: Medicinska knjiga
- Grbeša Zovko, A. i Sesar, K. (2021). *Zlostavljanje i zanemarivanje u djetinjstvu, privrženost i razvoj mozga*. Med Jad 51(4) ili Zagreb: Nakladnik
- Janković, J. (2008). *Obitelj u fokusu*. Zagreb: Etcetera d.o.o.
- Janković, M. (2007). Porodični odnosi i razvoj socijalnih vještina kod dece. U Z. Pavlović (Ur.), *Uticaj porodičnog okruženja na socijalizaciju dece* (str. 45-65). Beograd: Zavod za udžbenike
- Kopko, K. (2007). *Parenting styles and adolescents*. Ithaca, NY: Cornell University
- Kmeta, D. i Šević, A. (2015). Rana problematična ponašanja - osnova za predikciju asocijalnog ponašanja. *Istraživanja u pedagogiji*, 5(1), 1-12
- Krstić, K. (2007). Afektivno vezivanje iz perspektive razvojne psihologije. U N. Hanak i A. Dimitrijević (Ur.), *Afektivno vezivanje. Teorija, istraživanje, psihoterapija*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju
- Ljubetić, M. (2006). *Obiteljsko ozračje i funkcioniranje obitelji*. Sveučilište u Splitu: Filozofski fakultet
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor
- Macanović, N. (2020). *Socijalno neprolagođeno ponašanje djece i adolescenata*. Banja Luka: Centar modernih znanja
- Maleš, D. i Kušević, B. (2011). *Nova paradigma obiteljskog odgoja*. Zagreb: FF PRESS
- Marangunić, M. (2008). Funkcionalna i disfunkcionalna obitelj. U S. Nikolić, V. Vidović, M. Marangunić i Z. Bujas-Petković (Ur.) *Obitelj – podrška mentalnom zdravlju pojedinca: teorijski i praktični priručnik obiteljske terapije*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Matejević, M. i Todorović, J. (2012). *Funkcionalnost porodičnih odnosa i kompetentno roditeljstvo*. Univerzitet u Nišu: Filozofski fakultet

- Mihić, I., Zotović, M. i Petrović, J. (2007). *Stresna iskustva u odrastanju i afektivna vezanost adolescenata*, Psihologija, 40(4), 451-466
- Mihić, L. (2006). *Razvod braka i emocionalna stabilnost dece*. Psihologija, 39(2), 123-135
- Miliša, Z. (2011). *Suvremena obitelj na kušnji*. Medijski dijalozi, 4(2), 123-138
- Milojević, Z., Bilban K., Kokelj, V., Kramberger M., Steiner, T. i Kotuh, B. (2007). *Mala knjiga za velike roditelje: Priručnik za odgoj djece*. Slovenija: Znanje
- Milosavljević, M. (2005). *Uloga roditelja u razvoju emocionalne inteligencije kod dece*. Pedagoška stvarnost, 51(3-4), 245-258
- Minić, V. Lj. i Kompirović, T. P. (2014). Funkcije i problemi savremene porodice u vaspitanju dece ranog uzrasta. U *Zborniku radova Učiteljskog fakulteta Prizren-Leposavić* (str. 56-72). Kosovska Mitrovica: Univerzitet u Prištini
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674-701
- Opšić, S. (2010). Vaspitni stilovi roditelja i socijalizacija adolescenata. *Sociologija i prosveta*, 18(1), 79-98.
- Pavlović, S. (2013). Doživljaj i iskustvo iz roditeljske perspektive roditelja s više djece na području Brodsko-posavske županije. *Socijalna politika i socijalni rad*, 1. (1.), 72-99
- Pejić, R. (2007). *Uloga roditelja i njihov odnos prema djetetu*. Istočno Sarajevo: Filozofski fakultet
- Pelemiš, D. (2017). Vaspitni stil roditelja kao faktor opšteg uspeha učenika. U *Pedagoška stvarnost*, 1, 45-46
- Petani, R. (2011) Odnos roditelj – dijete. U Maleš, D. (Ur.) *Nove paradigme ranog odgoja*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Pintar, Ž. (2018). Roditeljstvo u otporu. U *Rasprave i članci*. Zagreb: Dječji vrtić Kustošija
- Pirkovska-Petrović, K. (1990). *Dete u nepotunoj porodici*. Institut za pedagoška istraživanja. Beograd: Prosveta
- Rajčević, P. (2020). Porodično vaspitanje i izazovi novog doba. U *Zborniku Porodica i savremeno društvo – izazovi i perspektive*. Banja Luka: Centar modernih znanja

- Runkel, E. (2008). *Odgojite svoje dijete bez vikanja*. Zagreb: VBZ
- Sesar, K. i Sesar, D. (2008). Zanemarivanje – definiranje, rizični čimbenici i posljedice za psihološki razvoj djeteta. *Magistra ladertina*, 3, 28-43
- Šitum, M. i Buljan Flander, G. (2014). *Socijalne vještine djeteta*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba
- Šo, R. & Vud, S. (2012). *Epidemija popustljivog vaspitanja: učiti iz tuđeg iskustva*. Novi Sad: Psihopolis institut
- Stefanović-Stanojević, T. (2006). U *Godišnjak za psihologiju: Partnerska afektivna vezanost i vaspitni stilovi*. Niš: Filozofski fakultet
- Stevanović, M. (2007). *Porodični odnosi i socioemocionalni razvoj dece u Srbiji*. Beograd: Institut za psihološka istraživanja
- Stojaković, P. (2016). *Vaspitni stilovi i razvoj darovitosti i kreativnosti*. Banja Luka: Filozofski fakultet
- Todorović, J. (2005). *Vaspitni stilovi roditelja i samopoštovanje adolescenata*. Niš: Prosveta
- Trnavac, N. i Đorđević, J. (2005). *Pedagogija*. Beograd: IP Naučna knjiga Komerc
- Vukoje, J. (2012). Osnovne funkcije savremene porodice. U *Naučno-stručni časopis Svarog* br. 4, 137-144
- Zloković, J., i Vrcelj, S. (2010). Rizična ponašanja djece i mladih. *Odgojne znanosti*, 12(1 (19)), 197-213
- Zrlić, S. (2005). Autoritarni odgojni stil roditelja kao prediktor školskog neuspjeha. *Pedagoška istraživanja*, 2 (1), 125-138

PRILOZI

Prilog br. 1 – Anketni upitnik

Anketni upitnik za učenike

Poštovani,

Molila bih da pažljivo pročitate sledeće tvrdnje i da stavljanjem štrika/krstića označite jedan od ponuđenih odgovora. U ovom upitniku nema tačnih i netačnih odgovora. Anketa je anonimna i poslužiće u svrhu izrade master rada.

Razred:_____

Odjeljenje:_____

Pol: **M** **Ž**

TVRDNJE	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Neodlučan sam	Slažem se	Potpuno se slažem
Ako primjetim nezainteresovanost roditelja za mene i moj život, i ja se tako ponašam prema njima i drugima.					
Ako moji roditelji rijetko pokazuju emocije prema meni, i ja se tako ponašam prema njima i drugima					
Ako u mojoj porodici nema otvorene komunikacije, i ja se tako ponašam u porodici i van nje.					

TVRDNJE	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Neodlučansam	Slažem se	Potpuno se slažem
Posmatram ponašanja svojih roditelja i primjenjujem ih u svom društvenom okruženju.					
Moji roditelji su često zauzeti poslom i svakodnevnim obavezama.					
Opterećenost i zauzetost mojih roditelja poslom i obavezama negativno utiče na moje raspoloženje i ponašanje.					
Osjećam se zanemareno kada mi roditelji ne posvete dovoljno pažnje.					
Osjećam se zanemareno kada ne razgovaram sa svojim roditeljima o tome kako sam proveo dan.					
Često primjećujem sledeća ponašanja kod mojih roditelja: nezainteresovanost, neposvećenost, opterećenost poslom, obavezama i sl.					
Gore navedena ponašanja utiču na mene i na to kako ću se ja ponašati.					
Smatram da nedostatak komunikacije sa mojim roditeljima negativno utiče na mene i moje komunikativne vještine.					

TVRDNJE	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Neodlučansam	Slažem se	Potpuno se slažem
Nedostatak komunikacije sa roditeljima često me čini sklonijim povlačenju iz školskih i vanškolskih aktivnosti.					
Nedostatak iskrene komunikacije sa mojim roditeljima negativno utiče na moje odnose sa drugim ljudima.					
Zbog slabe komunikacije sa roditeljima postajem zatvoreniji i manje želim da se socijalizujem/družim .					

Hvala na
saradnji!

Prilog br. 2 – Odobrenje Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija



Crna Gora
Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

Adresa: Vaka Đurovića b.b.
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 410 100
fax: +382 20 410 101
www.gov.me/mps

Broj: 06-603/25-89/3
Podgorica, 24. januara 2025. godina

Kristina Begović

Bijelo Polje
Mojkovačka br. 28
Medanovići

Uvažena gospođo Begović,

Povodom Vašeg obraćanja Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija molbom za saglasnost za realizaciju istraživanja za potrebe izrade master rada pod nazivom „Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta“, namijenjenog učenicima devetog razreda u osnovnim školama u Crnoj Gori, obratili smo se Zavodu za školstvo koji je nakon razmatranja dokumentacije dao pozitivno mišljenje za realizaciju.

Cijeneći značaj ovog istraživanja, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija je saglasno da se navedeno istraživanje realizuje.

U saradnji sa direktorima ustanova aktivnosti treba realizovati tako da ne utiču na redovno odvijanje obrazovno-vaspitnog procesa.

Prilog: Mišljenje Zavoda za školstvo, broj 01/1-041/25-38/2 od 21. januara 2024. godine

S poštovanjem,

**GENERALNA DIREKTORICA
DIREKTORATA**

Svetlana DROBNJAK



Svetlana Drobniak

Prilog br. 3 – Odobrenje Zavoda za školstvo

Pisarnica - MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA					
Primljeno:	Org. jed.	Jed. klas. znak	Redni broj	Prilog	Vrijednost
23.01.2025.					
Crna Gora	06-603/25-89/2				

Adresa: Vaka Đurovića b.b.
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 408 901
fax: +382 20 408 927
www.zzs.gov.me

Broj: 01/1-041/25-38/2
Podgorica, 21. 01. 2025.

MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA
- GENERALNOJ DIREKTORICI DIREKTORATA ZA
PREDŠKOLSKO I OSNOVNO OBRAZOVANJE I VASPITANJE **Svetlani Drobnjak -**

Veza: 01/1-041/25-38/1

Predmet: Stručno mišljenje o realizaciji istraživanja Kristine Begović, studentkinje Filozofskog fakulteta u Nikšiću, odsjek Pedagogija, sa ciljem izrade master rada na temu „Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskoh uzrasta“

Poštovana,

Analizirali smo Vaš zahtjev br.06-603/25-89/2, kojim od Zavoda za školstvo tražite stručno mišljenje o realizaciji istraživanja Kristine Begović, studentkinje Filozofskog fakulteta u Nikšiću, odsjek Pedagogija, sa ciljem izrade master rada, i tim povodom navodimo sljedeće:

Uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrdili smo: da je Kristina Begović, student Filozofskog fakulteta u Nikšiću, odsjek Pedagogija; da u cilju izrade master rada Kristina Begović u nekoliko osnovnih škola centralne i južne regije namjerava realizovati istraživanje na temu: „Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskoh uzrasta“; da je uzorkom planirano anketno ispitivanje 130 učenika i učenica IX razreda u nekoliko osnovnih škola centralne i južne regije; da je za pomenutu temu predviđen mentor dr Jelena Perunović-Samardžić; da je pomenuta tema odobrena od strane Komisije za master studije Filozofskog fakulteta u Nikšiću; da se u istraživanju koristi anketni upitnik (Likertova skala); da je instrument (upitnik) urađen od strane kandidatkinje i da predstavlja dio priložene dokumentacije; da u pomenutom instrumentu nema sadržaja koji su neprikladni za učenike i učenice kojima su namijenjeni.

U skladu sa prethodno navedenim, Zavod za školstvo predlaže Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija da odobri realizaciju istraživanja Kristini Begović, studentkinji Filozofskog fakulteta u Nikšiću, odsjek Pedagogija, sa ciljem izrade master rada na temu „Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskoh uzrasta“.

Srdačan pozrav,

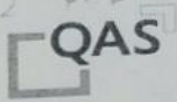
Obradio:
Mr Zoran Lalović

DIREKTORICA
Raba Hodžić

Prilog br. 4 – Odobrenje Odbora za monitoring master studija

3/12 900

 **Univerzitet Crne Gore**
Centar za unapređenje kvaliteta
BILTEN 20.43.4.23.2
odluke i preporuke, 2009



Broj: 01/3-6192/1

Podgorica, 30. 12. 2024 godine

FILOZOFSKI FAKULTET
KOMISIJI ZA MASTER STUDIJE
PREDSJEDNIKU KOMISIJE

U skladu sa nadležnostima definisanim članom 13 Pravilnika o organizaciji i radu sistema za osiguranje i unapređenje kvaliteta na Univerzitetu Crne Gore (Bilten UCG, broj 343/15) i članom 17 Pravila master studija (Bilten UCG, broj 493/20), a u vezi sa prijavom teme master rada pod nazivom „**Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta**“ kandidatkinje **Kristine Begović**, Odbor za monitoring master studija, na sjednici održanoj 30. 12. 2024. godine, daje sljedeće

MIŠLJENJE

Korigovana prijava teme master rada „Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta“ kandidatkinje Kristine Begović sadrži elemente propisane Formularom za prijavu teme master rada.

Odbor predlaže sprovođenje dalje procedure, uz obavezu Komisije za master studije da prati dalji tok izrade master rada i usklađenost sa predloženom prijavom teme.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET

30. 12. 2024.

07 5070

VALJEDNOST

ZA ODBOR ZA MONITORING MASTER STUDIJA



S. Perović
Prof. dr Svetlana Perović

IZJAVA O POTVRĐIVANJU ORIGINALNOSTI MASTER RADA

(u skladu sa čl. 22 Zakona o akademskom integritetu)

Potpisani/a: _____ Kristina Begović _____

Broj indeksa: ____9/22____

Izjavljujem

Pod krivičnom i materijalnom odgovornošću da je master rad pod naslovom

_____ “Uloga porodičnog vaspitanja u pojavi asocijalnog ponašanja kod djece starijeg školskog uzrasta“ _____

moje originalno djelo.

Svojeručni potpis,

U Nikšiću, ____07.02.2025____
